

ŽENSKI SVET

VSEBINA 4. ŠTEVILKE: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

OBRAZI IN DUŠE. XXXIII. — Melita Rojčeva. — (Rud. Vidmarjeva.)	Stran	97
POVEST MALE ĐORE. — (France Bevč.) — (Nadaljevanje.)	"	99
V POMLADI. Pesem. — (Marijana Kokaljčeva.)	"	104
IZ SPOMINOV SOFJE ANDREJEVNE. — (Priredil I. Vouk.) — (Nadaljevanje.)	"	106
LJUBEZNI RESNICA. Pesem. — (Vida M.)	"	112
NI MOGOČE. — Pesem. — (Maksa Samsova.)	"	112
KAZEN. (Marijana Kokaljčeva.)	"	112
VSTAJENJE. — Pesem. (Aleksandra.)	"	115
ITALIJANSKI ZAKON O ŽENSKI VOLILNI PRAVICI. — (Dr. T.)	"	114
MED NAMI. — Pesem. — (Vera Albrechtova.)	"	115
GOSPODINISIVO KOT POKLIC. — (Maca.)	"	116
SANJE UMIRAJO. — Pesem. — (Srečko Kosovel.)	"	117
OTTO WEININGER. — (Giov. Papini, posl. Joža Trdinova.)	"	118
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinsivo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — Iz naše skrinje.	Stran	122, 123, 124, 125, 126, 127.

Priloga za ročna dela.

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo lema naročilna: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. Naročila in naročilno je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal štev. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno udruženje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinosti“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravništvo v Trstu, ulica Torre bianca št. 39/L.

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med. univ. **LOJZ KRAIGHER**

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBEH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20, I. nad.

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico

f. z. z. o. z.

v Ljubljani, Mestni trg št. 6,

ker ima že nad

10,000.000 Din. jamstvene glavnice

Vioge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje najugodneje.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni št. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prti.

„RIBA“

specijalna trgovina vsa-
kovrstnih živih sladkovod-
nih in svežih morskih rib.

Na željo razpošiljamo vsako količino tudi izven Ljubljane.

Zaloga vseh konzerviranih rib „RIBA“ - J. OGRINC

Ljubljana, Gradišče 7.

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

XXXIII.

MELITA ROJČEVA.

Med nami se je rodila, med nami je živela, med nami je delala odlična naša slikarica Melita Rojčeva, in vendar jo je večina ljudi bolj poznala potom njenih slik kot pa njo osebno.

Živela je tiho življenje umetnice, ki posveča vse svoje stremljenje le umetnosti in ki le v njej išče in najde vse veselje in zadoščenje. Rodila se je l. 1878. v Gorici kot hčerka znanega in čislanelega zdravnika dr. ja Aleksija. Vzgajala sta jo plemenita, veleizobražena mati in domači učitelj; zgodaj je že kazala veliko samostojnost duha in ljubezen do vseh lepih umetnosti, zlasti do slikarstva, katerega se je učila pri slikarici ge. Šantlovi, materi priznanih jugoslovenskih umetnikov Henrijete in profesorja Saše.

Kmalu je začela ustvarjati sama; navduševali so jo ljubki motivi domače dežele, nje plodna in slikovita pokrajina, njeni ljudje.

Razna in mnoga potovanja niso ostala Meliti brezpomembna za nadaljni duševni in umetniški razvoj, katerega si je še poglobljala s poseti raznih svetovnoznanih galerij in slikarskih razstav, s proučevanjem znanstvenih knjig ter v občevarju z visoko naobraženimi ljudmi. A ostala si je zvesta, ostala je vsa naša tudi v umetnosti, saj so vendar njena najboljša in najpomembnejša dela zajeta baš iz našega življenja; tako *«Dekle s pečo», «Dekle, ki lupi jabolka», «Jožek z Bleda»* itd. Svoja dela, — odlikovala se je najbolj v akvarelu — je razstavljala v Ljubljani, v Zagrebu, na Dunaju, v Monakovem. In povsod je žela mnogo priznanja pri najrazličnejših kritikih. Podčrtavali so vsi izredno jasnost in prozornost barv ter umetniški občutek, podan z veliko naravnostjo. Izraz njenih obrazov je res tako živ in ljubezniv, da ogreva vsako srce, in pogled na njena dela nudi lep užitek tudi nestrokovnjaku. Poteze njenega čopiča so kakor domača pesem, ki je privrela iz mladega grla...

Več slik je prinesel v dobri reprodukciji *«Dom in Svet»*.

Melita Rojčeva je bila vsestransko zelo nadarjena in naobražena. Bila je dobra muzicistinja, govorila je več jezikov. Kljub različnim zunanjim vplivom je Melita vendar najraje in najčesteje govorila slovenski in da je bila naša v vsem, kažejo najjasneje njena najboljša dela, iz katerih vseh veje globoka ljubav do domače grude in do ljudstva, ki po njej hodi. Saj je tu tudi najraje zbiral razne spomine naše stare narodne umetnosti. Na Tolminskem, Vipavskem, Gorenjskem je njeno večje oko iztaknilo marsikateri biser našega narodnega blaga. Svoj dom je krasila in polnila s pestrimi majolikami in starinskimi krožniki, z narodnimi vezeninami in z rezljanim vloženim starinskim pohištvom. Ljubezen do zbiranja umetnin sploh in starin v obče je menda podedovala že po svojih stariših; razvrstitev vseh teh dragocenosti po omarah, vitrinah in stenah pa priča o njenem velikem umetniškem razumevanju in izredno finem okusu. Njen dom je hram svetih spominov.

Tiho in skromno je živela. Ljubezniva in živahna v občevarju, dobra napram vsakomur. Tiho in nepričakovano je odšla, — umrla je v Gorici po kratki bolezni l. 1924. — in velika udeležba pri njenem pogrebu je pričala o spoštovanju, ki ga je gojilo do nje vse meščanstvo, zlasti naše narodno ženstvo.

Mi smo izgubili z njo ljubo rojakinjo in umetnico-slikarico, njen dom pa — dušo...

RUD. VIDMARJEVA.

Povest male Dore. (France Bevk.)

(Nadaljevanje.)

e isti večer se je njeno stanje poslabšalo. Popadla jo je mrzlica, v tem napadu ni spoznala ne Dorice ne tete. Mislili so, da je to stanje hipno in se ji bo obrnilo na bolje. Proti jutru so morali iti po zdravnika.

Zmajal je z glavo. «Kaj se je zgodilo?»

Dorica je v zaspanosti in iz motnih sanj komaj vedela, kaj se godi. Na dvorišču se je ustavil voz, ki je imel v notranjosti posteljo, prišle so ženske in moški in odnesli mater skoro nezavestno.

Dorica je jokala. Teta jo je držala ob oknu, da je videla še zadnjič blede obraz, ki je izginil v odprtini voza.

«Mama, mama!»

Nihče se ni oglasil.

«Tiho bodi!» je dejala teta. «Mati bo ozdravela, zato jo peljejo.»

Dorica je čutila, da sta laž in zvijača za to besedo, a reči ni mogla ničesar. Ko so potegnili konji v počasnem tempu voz in odpeljali mater z dvorišča, je nehala jokati.

Nastalo je pusto v sobah in na dvorišču. Pri nji je spala teta, ki se vso noč ni prebudila. Iz njenega spanja so prihajali glasovi, ki so strašili. Dorica bi bila jokala, še jokati si ni upala.

Dan za tem je bila teta v bolnišnici. Mati je bila pri zavesti. Njene oči so dobile neznano globino, njen pogled se ni mogel ločiti od Dorice.

Ko je vstopila usmiljenka, jo je mati prosila, naj odpelje Dorico za trenutek. Usmiljenka je izpraševala Dorico pred vrati, deklica je raztreseno odgovarjala. Njena misel je bila pri materi, uho je poslušalo.

«Če umrem, skrbi za Dorico!»

«Ne boj se,» je odgovarjala teta.

Mati pa je zvišala glas: «Obljubi mi pri rajni materi, prisezi pri Bogu! Največja sirota bo!»

Teta je bila ginjena. «Umiri se. Prišegam ti, če hočeš. Kakor da je moja, bom skrbela zanjo.»

Dorico so morali dvigniti do postelje, da jo je mati poljubila. Nato je zaprla oči in težko sople.

Ko se je Dorica vračala s teto domov, je vprašala: «Saj mama ne bo umrla?»

«Ne», je dejala teta z zateglim glasom, kot ljudje, ki ne smejo izgovoriti resnice.

Ko je tisti večer pozno v noč prišla spat teta, je Dorica še bdela. Njena misel je snovala, mnogokaj je bilo nerazvozljanega. Bdela je tudi še, ko je teta zaspala; strmela je v medlo svetlobo sten.

Naenkrat se je zganila. Na steno je bilo udarilo s trikratnim udarcem in potihnilo. Dvignila se je in poslušnila. Ničesar več. Še koraka ni bilo čuti.

«Teta, tetica!»

Teta se je samo zganila. Tedaj je popadla Dorico groza. Stisnila se je pod odejo. Čudno ji je plesalo pred očmi kot v tisti noči, ko je bila zablodila sama po hodniku in se srečala z materjo.

Ni se upala dvigniti niti tedaj, ko je proti jutru nekdo potrkal na vrata. Teta se je dvignila in odšla. Dorici se je zdelo, da je slišala zategel jok. Nato je vstopila teta znova, odpirala predale in nekaj iskala...

Dorica je zaspala. Prebudila se ni dolgo. Ko se je prebudila, je bil že dan. Čakala je, a ni prišel nihče. Slišala je, da je že zazvonilo poldne in ni mogla verjeti.

Takrat je prišla teta. Bila je oblečena v črno, oči je imela objokane. Prinesla ji je kavo. Dorici se je ob pogledu na teto čudno stisnilo srce, pa jo je zmešala obljuba: «Bodi mirna! Popoldne greva obiskat mater!»

Nato je prišla ženska, ki ji je pomerila obleko. «Sirotica!» ji je dejala. Nove obleke se je Dorica veselila. Želela si je sinje modro obleko z rdečimi cveticami.

Ko so ji prinesli črno obleko, je bila razočarana. Vendar je molčala. Opravili so jo, v lase so ji deli črno pentljo, v roke so ji potisnili črnoobrobljen robec.

Zdaj je Dorica zajokala. «Taka ne grem k materi! Taka ne grem!»

Teti so se udrle solze, da je zbežala iz sobe. Tuja ženska ji je hotela dopovedati z zgovornostjo tolažečih: «Mamica je šla v nebesa. Prosila bo zate. Lepa, lepa je in nič več je ne boli.»

Dorica ni hotela matere v nebesih, hotela jo je na zemlji. Zato ji je bila odvratna in priskutna ta tolažba. Vedela je, da je mati umrla, dasi ni razumela celotnega pomena te besede.

Vse ostalo se je zgodilo zanjo kakor v težkih sanjah. Skozi tenčico teh se spominja matere med svečami in cveticami na mrtvaškem odru. Še danes sliši tolažbe, ki so govorile v sladki besedi o angeljčkih in o nebesih in niso mogle najti prostora v duši. Resnica je bila kruta in Dorica že toliko odrastla in razumna, da jo je zaznala in občutila v vsej nagoti.

Nato črni mrtvaški voz, duhovniki, petje in venci. Dorica je sedela v kočiji, ki se je počasi pomikala po blatni cesti na pokopališče. Na grobu ji je teta dala grudo prsti v roko, naj jo vrže na krsto.

Ni je hotela zagnati. Na mammo ne. Vendar so jo zasuli, kljub solzam in krčenju srca. Čez deset minut matere ni bilo več. Kup prsti se je bočil nad njo...

6.

Dorica je bila prepuščena sama sebi in pomilovanju sosedov. Teta je ob opravkih skoraj pozabila nanjo. Ob spominu na mater je bilo Dorici tesno pri srcu. Po hiši je bila praznota, praznota je visela po stenah. Po noči jo je bilo strah.

Tetin ljubček je prihajal vsak večer. Teta ga je peljala v materino sobo, Dorici je ukazala, naj se gre na dvorišče igrat z golobčki. Dorici ni bilo do golobčkov, ali teta ni marala prič.

Dorica je videla, kako je teta odpirala materine predale in brskala po predmetih; tih odpor proti temu se je pojavil v nji.

Ko si je neke nedelje nadela teta materino ovratno verižico z demanti, Dorica ni hotela iti ž njo na izprehod. V kotu je stala in našobila ustnice:

«Ne grem.»

«Glej jo,» je pogledala teta svojega ljubčka, ki je imel debel vrat in široke ustnice. «Taka je kot mati. — Čemu ne greš?»

«Tisto denite proč!» je pokazala na verižico.

Teta je pobledela. Udarila bi bila otroka, da ni roka njenega ljubčka ustavila udarec. Teta ni odstranila verižice, Dorica je ostala doma.

Godbenika ni marala. Tolst širok obraz se ji je gnusil, obilne gube za vratom so vzbujale odpor. Prinašal ji je bonbonov in slaščic; sprejemala jih je z nehvaležnostjo.

«Poljubi me!»

«Poljubi strica!»

Ni ga hotela poljubiti. Kadar ga je zagledala, se je skрила pred njim. Mržnjo je kazala brez prikrivanja.

Mesec po materini smrti so prišli tuji ljudje v hišo. Teta je predala gostilno in se je umaknila za kratko dobo v sobo na dvorišče.

Ko so prišli veliki vozovi, in so možje naložili omare in postelje, so jih zapeljali na dvorišče velike hiše sredi mesta. Dorici je bilo prijetno. Na dvorišču, ki so ga obdajala okrog in okrog poslopja z mnogimi hodniki, se je igralo vse polno otrok. Komaj je stopila v mrak četverokota, jo je obdalo nešteto radovednežev; najdrznejši med njimi je pristopil k nji in jo je prijel za obleko.

«Glej, da me ne umažeš,» mu je dejala.

Deček se je preplašil in se odmaknil.

«Čegava si?»

Dorica je pomislila. Dejala bi bila, da je materina. Mati je umrla, kako naj bo njena? Zato je rekla počasi: «Tetina!»

Ta označba ni bila jasna. Deček jo je pogledal in pomislil, nato jo je vprašal: «Kako ti je ime?»

«Dorica.»

«Meni je ime Dolfi,» je dejal. Gledal je Dorico od nog do glave, nato je predlagal: «Ali se greš igrat z menoj?»

«Ne. Teta je rekla, naj pazim na voz,» se je opravičila.

«Ali se ne boš nikoli igrala z menoj?»

«Pač,» je dejala Dorica in merila dečka. «Kadar bom preoblečena.»

Igrala se je še isti večer. V pospravljanju novega, ozkega stanovanja je bila na poti, zato je zaprosila:

«Ali smem na dvorišče?»

«Pojdi!» je dejala teta.

Dolfi jo je prijel za roko. «Kaj boš igrala? Ali imaš obroč?»

«Ne.»

«Ali imaš vrtačko?»

Spomnila se je, da jo ima. Bala se je iti ponjo, ker bi je teta ne pustila nazaj.

«Pa pusti,» je dejal Dolfi. «Skrivali se bomo. Kje pa imaš mamo?»

«Umlra je.»

«Pa oče?»

Tu je bil voz. Napolnjevala jo je le daljna meglena predstava moža v kočiji in materina prepoved, naj ne govori o njem. Deček ji je bil simpatičen in ni mogla lagati, ne molčati.

«Moj oče je v kočiji.»

Deček se je zasmejal, da je deklico zbolelo v srce.

«Kako si neumna!»

V mislih, da je naredila s svojim odgovorom veliko neumnost, je popravila: «Jaz nimam očeta.»

Deček je bil bister in je vedel več, nego je bilo za njegovo starost potrebno. Zasmejal se je znova; to pot zadirčneje nego prej.

«Vsak otrok ima očeta.»

Dorica je obstala. Ne beseda, ki jo je deček izrekel, njegov smeh jo je nemilo zadel, da je zardela v obraz.

«Ne bom se igrala s teboj, ne!»

Obrnila se je in odšla po stopnicah z roko na obrazu. Deček je zrl za njo.

Naslednji dan je potrkal deček na vrata. «Ali je Dorica doma?»

«Pojdi!» je dejala teta.

Dorica je odmajala z glavo. «Ne grem.» V tistem hipu je zagledala za dečkom glasbenika, ki se je klanjal teti. To je v Dorici spremenilo sklep. Izmuznila se je skozi vrata in že je stala na dvorišču.

Ni je vprašal Dolfi nič več ne o materi ne o očetu. Postala sta prijatelja, nerazdružljiva v igri, gospodarja dvorišča in se nista zmenila za druge otroke.

7.

To dvorišče je bilo drugi Doričin dom. Nadomeščalo ji je mater in vzgojo. Če je padal dež, se je stisnila pod stopnice in gledala z velikimi očmi v deževne kaplje. Zdaj pa zdaj je vzela žogo in jo je metala ob tla, da je odskakovala nazaj v njeno roko. Štela je stokrat, dokler se ni pomotila...

Šele kadar se je razlegnil na dvorišče glas: «Dorica!» je vedela, da je čas obeda, in jo kliče teta.

Vselej je pogledala skozi steklena vrata kuhinje, ali sedi pri mizi debeli glasbenik. Če ga je videla ob mali mizici pred krožnikom, strmečega z velikimi očmi v belo, z modrim izrekom vezano preprogo na steni, se je potuhnila na dvorišče ali pa je stala na hodniku.

Čez čas je prišla teta in jo je s silo odvedla v kuhinjo. Sedla je v kot, ki je bil za glasbenikovim hrbtom, da ga ni gledala v obraz.

Glasbenik in teta sta se zavedala dekletove mrznje in se nista zmenila zanjo. Dvorišče je vplivalo na dekletce, da je postalo samoglavno in odljudno do ljudi, ki bi jim moralo biti najbližje.

Vjela je besede:

«Kaj bo z njo? S seboj je ne moreva vzeti.»

«To skrb prepusti meni,» je dejala teta in je Dorico pogledala po strani. Mislila je, da otrok ne sliši. Gledala je v krožnik juhe, a je slišala vse in razumela vse.

«Ali ni vse to njeno?»

Teta je premerila ljubčka s pogledom, nato je dejala: «In to nič ni, da ji dajem jesti in jo oblačim.»

Tedaj pa je Dorica vzela žlico od ust in jo je položila na krožnik. Krožnik je dela na okno, izmuznila se je skozi vrata...

Velik gnjus, ki se ji je na čuden način zapičil v njeno otroško zavest, je izvirал od takrat, ko se je ozrla na izprehodu. Jemala sta jo radi ljudi s seboj, dasi bi bila Dorica rada ostala na dvorišču.

Bilo ji je lepo le radi tega, ker je morala obleči prazniško obleko. Vsakokrat jo je teta poslala naprej in ji prepovedala ozirati se.

Če bi ji ne bila prepovedala, bi se ne bila ozrla. Velike oči tega človeka so imele nekaj neznanskega na sebi. Prepoved pa jo je mikala. Dražil jo je neprestano šepet, ki je prihajal od zadaj in ni hotel jenjati.

Bala se je tete. Ni se ozrla. Nekoč se ni mogla premagati. Šepet za njo je utihnil. Prišla je do razpotja. «Pa porečem, da nisem videla kod iti,» je pomislila in se ozrla.

Teta in glasbenik sta stala na sredi samotne steze in se poljubljala. Nista zapazila otroka. Dorica je naglo umaknila pogled, čudno je spreletelo njeno telo do mozga. Ničesar ni razumela. Imela pa je jasen občutek ogabe v sebi, da se ga do danes še ni otresla.

Zmešana je šla par korakov. Ni se mogla premagati, ozrla se je še enkrat.

Nista se več poljubljala. Držala sta se za roko in se izpustila, ko je otrok obrnil glavo.

«Čemu se oziraš?» je zapel tetin glas iz nevolje.

Dorica je skoraj zajokala. Šla je naglo, da je bila daleč pred njima. Ko sta dospela med mestne hiše, je nista ugledala več.

(Dalje prih.)

V pomladi. (Marijana Kokaljeva.)

1.

Nekoč...
se pravljica začenja.
Nekoč
je vrtec bil cvetoč
in v njem midva.
Nekoč
je vsahnil kras cvetenja,
potihnil vrisk srca —
in bila temna je polnoč.

2.

Strune tvoje balalajke
so brnele, so brnele,
čudovite bajke
duši moji pele.
Samo srečo, same sanje
si pripenjal vanje...
Jaz sem strunam verovala,
solze sreče sem jokala.

3.

Pred podobo
tvojo razgrnila
se je duša kot zavesa,
v zlatu je iskrila,
bila je neskončno lepa
kot v pomladi ruska stepa.
Misli so po njej hodile,
misli mehke, mile —
tebe so krasile,
tebe so ljubile...
Pred podobo
lučka je gorela,
večna lučka — hrepenenje...
Skozi okno v mojo sobo
Vesna je zapela
in privela brez šuštenje.
Vzplapolala je zavesa
iz cvetočih vej,
prihitela k njej
pomladanska so nebesa.

4.

Poznala rada bi stezice,
kjer hodil bil si kot dijak,
hotela biti bi cvetice,
ki jih umoril bil je tvoj korak.
Prisluškovala bi valovom,
ki tebi so nekoč šušтели —
in šepetala bi vetrovom,
da tebi bi zapeli
prelepo sanjo pomladansko,
vso polno cvetja in dišav,
da bi čez stepe velikansko
prinesla z doma ti pozdrav.

5.

O, brezdomec moj!
Dušo svojo v ta pozdrav
bi jaz vpletla kakor trak,

ki trpljenje in veselje
veže med seboj...
Tvoje želje
bile bi zareči mak
v žitu razcveten;
moje — kalakolčik*) plav
v stepi razcveten...
Kalakolčik bi se klanjal,
veter z njim bi ti pozvanjal
čudoviti spev z mlje,
ki jo ljubi ti srce...
Zemlja rodna, sveta tla,
zemlja ruska — domovina,
tvoja ljubav, solz dolina
v cvetki tej se ti smehlja...
O, ne kloni, kloni,
Volga te ni pozabila,
ne neskončna stepa...
Pesem ima silna krila,
in v večeru mati kloni
in za tebe roki sklepa.

6.

Mati kloni, moli
s solzami za sina,
težko zlato je srce...
O, v skrivnostni uri tej
stepla plameni
plameni tujina —
ogenj je po zemlji vsej.
In ob uri tej dekle
tudi misli nate v boli...

7.

Li veš, kako v nočeh,
ko veter tuli besno,
je v duši tesno, tesno?
In v teh nočeh
prinaša veter Vesno,
a tebi je v očeh
obup, solze...
Čez noč, priroda razcvete,
vse polno cvetja je po tleh —
še vedno solze te teže...

8.

Že čujem šum potoka
pod senco tihih hoi,
zadivljena je loka
in mehka noč nocoj.
Kako je zvezdno nebo,
kako je v duši mi hudo,
od tebe jemljem jaz slovo!
Več nisi ljubi moj —
samo — prijatelj moj.
Že skoraj bo polnoč,
poljubljam te jaz v boli.
Nocoj — kako poljub je vroč
nocoj, potem pa več nikoli.

*) modri zvonček.

9.

Prijatelj, prisluškuj
pomladni slutnji prvi...
Prijatelj, upaj in veruj,
po mavrici bo kot po brvi
iz onkraj prišla sreča.
Na srcu rana je skeleča
in v duši so boleštni klici...
Ta bol je v trudni ptici,
v umirajoči je cvetici,
v večerni zarji se žari
in z jutrom mladim se zbudi.
In val in gozdič gol
šepeče isto bol...
A zdaj žafran
pokriva zemlji grudi...
Prijatelj, stopi ven
v pomladni dan,
ozri se, čudi,
in pomladanski sen
bo stopil tebi tudi
v dno duše razbolene...
Žafran, žafran,
trobentice rumene
in solnčni nasmehljaj,
kako lepo je zdaj...

10.

Glej, čudo pomladansko,
skrivnosti spijo v njem,
prijatelj, jaz pa grem
v tišino samostansko,
želim miru, miru...

11.

Si našla bom miru
v zidovju starodavnem,
kjer veje hlad?
Na oknu bodo mreže,
na srcu bo okov,
še šum vetrov
v te stene več ne leže...
o, smrt je v gradu slavnem.
V samotni uri
bom mislila na te,
med blede lilije srce
bom svoje trudno dala.
Pričakovala bom noči
naslonjena na duri.
Pred durmi je pomlad,
za durmi ni —
več nad...

12.

Prijatelj mili moj,
pred durmi včasih le postoj
in svežih cvetk natrosi
na kameniti prag...
O, še pred solncem v rosi
pobrala bom cvetice te,
pritisnila jih na srce —
vsak cvet bo meni drag.

13.

In v celici ne bode več temin,
pomlad bo v njej
in v cvetju — tvoj spomin!

14.

Glej, težo vej,
pri cvetu cvet
teži, teži...
Zdaj smrti ni,
povsod je praznično zvonjenje
le v moji duši ni...
in v logih, v dušah je vstajenje.
O, solnčni svet,
v krasoti tej
prijatelj hodi.
O, srečen, srečen bodi,
saj si neskončno moj!

15.

Neskončno moj!
In ti ne veš,
Kako posluša
O tožna duša,
Ljubljenec, tvoj korak.
A ti le mimo greš,
Jaz jočem, v meni je razdvoj...

16.

Prijatelj, lilija čarobna
v oltarju tihem zdaj cvete.
Tišina v njej je grobna
in čašice svilene
in prašnike voščene
in srebrno srce
ima...
In lilija je razcvetela,
ne škodi ji ne solnce, mraz,
in v njej ni smeha, solz neba,
oh, nikdar ona ni živela,
umetna lilija — sem jaz...

17.

Lilije umetne...
Nje gojil ni bil vrtnar,
svetil ni jim solnčni žar,
rose niso jih pojile,
niso jih noči hladile,
sape niso jim igrale,
zvezde niso jim sijale,
nje ljubile niso zarje...
Nje so oživele škarje
in pa roke spretnne.

18.

Pred durmi je stopinja,
prijatelj moj, si morda ti?
Vse tiho je, nič ni...
Noč mehka se razgrinja
in vse pokojno spi...
Le lilija bedi
in se prijatelja spominja.

19.

Če boš prišel kdaj truden
pred vrata samostana,
potrka in Liljana
odprla bode ti.
Položil boš glavo

v naročje ji,
otrla bridko bo solzo
in dobro bode ti...

20.

In več ne bil bi truden,
radosten bil bi kot nekda
in meni bi dejal:

Liljana, pojdi zdaj z menoj
nazaj,

pomlad že vriska črez zemljo,
o, vedro zopet je nebo
in zvonček že je vstal,

žafra, trobentice rumene...
O, pridi, pridi ti z menoj,

vse trate so zdaj razcvetene,
glej, koliko je spet zelenja,
ni več trpljenja —

na srcu mojem je pokoj.

21.

In šla bi jaz s teboj

črez prag ta kameniti
in dal bi meni piti
iz tvojih ust sladkost.
Mladost, mladost
kot zarja v jutru bi vzplamtela,
in jaz bi te objela
vsa blažena in srečna...

22.

Tako bi blažena in srečna
jaz bila, o, prijatelj moj,
kot lilija umetna, ki uzrla
je solnca prvokrat sijaj...
Nazaj, nazaj
med cvetne grede,
med rožmarin, resede
bi stopala s teboj...
Prijatelj moj,
od same sreče bi umrla —
in v duši bil bi mi pokoj...

Iz spominov Sofje Andrejevne.

Priredil Ivan Vouk. (Nadaljevanje.)

začetku poletja l. 1863. nas je obiskal Fet v Jasni Poljani, ko se je Lev Nikolajevič vneto zanimal za čebelorejo in je po cele dneve preživel v čebelnjaku, tako da sem mu morala nesti tja včasih celo zajutrek. Zvečer smo po navadi tam čaj pili. Vsepovsod po travi so se svetlikale kresnice; Lev Nikolajevič je ujel dve, ju šaljivo položil na moja ušesa in rekel: «Obljubljen sem ti smaragdne uhane, no torej, ali bi mogel dobiti lepše, kakor so ti?»

Po svojem odhodu mi je pisal Fet pismo v stihih, ki so se tako končali:

«Na tleh dve kresnici, dva smaragda,

V moji roki tvoja, kakšno čudo.»

Med zanimivimi obiski v Jasni Poljani moram omeniti Turgenjeva, ki nas je dvakrat tam posetil. Prvič je prišel l. 1878., drugič ga je povabil Lev Nikolajevič, ko se je vršila Puškinova proslava. Bil je vesel, ljubezniv, veselil se je najine zakonske sreče in rekel Levu Nikolajeviču: «Kako dobro ste zadeli, prijatelj, da ste se poročili s to ženo.»*)

Večkrat in za dalje časa je bil pri nas Strahov, prijatelj, ki smo ga vsi ljubili in čislali, ki je bili ganjen od našega skupnega življenja, ki je božal otroke in pogostoma dejal: «Moram napisati kaj o Jasni Poljani in o tamošnjem življenju.» Toda te namere ni izvršil.

Mnogo ljudi je prišlo k nam v Jasno Poljano in v Moskvo, med njimi inozemci, in znameniti umetniki, kakor Rjepin, Gaj Serov, Günsburg, Tru-

*) Njegova žena je vzhicujoča», piše Turgenjev Fetu nekaj tednov po svojem obisku v Jasni Poljani,

beckoj in Aronson, ki so slikali Leva Nikolajeviča in mene, ali pa so klesali najine sohe.

Mogla bi bila povedati še mnogo zanimivosti iz tistih časov svojega življenja, ko je bilo tam še vse veselo, zanimivo, vsebine polno. Žal mi je, da sem si tako malo o tem zapisala, zakaj zdaj mi je že mnogo šlo iz spomina, ko je pozneje prišlo vse drugače in sem morala z žalostjo in solzami plačati svojo srečo, ki so mi jo ukradle žalostne okoliščnosti in hudobni ljudje...

Ko so prihajali na svet otroci, se nisem mogla tako popolnoma posvetiti možu in nepretrgoma sodelovati pri njegovih delih. Premnogim otrokom sem darovala življenje, trinajst jih je prišlo na svet živih, deset sem jih sama dojila.

Otroci so rastle in skupno sva jih vzgajala v soglasju srca in duše. Lev Nikolajevič je izbiral vzgojitelje in vzgojiteljice. V mnogih rečeh sva jih sama poučevala. Oče jim je hotel dati odlično vzgojo, sinovom čisto klasično izobrazbo. Sam se je še naučil z velikim trudom grščine, da bi mogel poučevati najstarejšega sina Serjožo, zakaj vsekakor je hotel, da bi šel na vseučilišče. «Do tedaj bo tudi Tanja dorastla in uvesti jo bo treba v svet.»

Najino namero, izobraziti starejše otroke, sva uresničila v l. 1881., ko smo se preselili v Moskvo. Najin najstarejši sin Sergej je šel na vseučilišče, mlajša Ilja in Lev je Lev Nikolajevič dal v humanistično gimnazijo L. I. Polivanova. Hčerka Tanja je obiskovala risarsko in slikarsko šolo, a moj soprog jo je peljal na njen prvi kostimni ples k Oljuševim, ker sem jaz pričakovala na svet svojega osmega otroka Aljošo in nisem mogla več iz hiše.

Preselitev v Moskvo in tamošnje življenje se je pokazalo težavnejše, kakor smo pričakovali. Lev Nikolajevič mi je sicer pisal iz samarskih step, kjer se je zdravil s kobiljim mlekom: «Z božjo pomočjo pridem in se bom pridno lotil moskovskih zadev, tebi ne bo treba drugega, kakor da ukazuješ»; ker pa ni mogel izpolniti te obljube, ga je nenadoma popadlo malodušje. Pogrešanje podeželskega življenja, obnovljeni vtisi mestnega življenja, kjer se je poleg revščine paslo razkošje, so ga tako potrli, da sem pogostoma jokala, ko sem zapazila njegovo izpremenjeno nastrojenje, ki se je še poslabšalo, odkar je sodeloval pri ljudskem štetju mesta Moskve. Bilo je, kakor da mestno življenje tlači njegov sprejemljivi duh. Z žalostjo sva se spominjala preteklih časov in prišla sva do spoznanja, da so bila ona leta, devetnajst po številu, ki sva jih preživela v Jasni, najsrečnejša v najinem življenju. Razen družine in prepisovanja za Leva Nikolajeviča, koliko lepih opravil je bilo še na deželi! Bolni kmetje so prihajali k meni, jaz pa sem jih zdravila, kar mi je bilo v veliko veselje. Sadili smo jablane in druga drevesa in smo se veselili, kako so rastle. Nekoč smo v hiši napravili šolo in poučevali otroke, a najini so nama pomagali pri tem delu, ker so bili že precej odrasli. To pa ni trajalo dolgo, zakaj misliti sva morala na vzgojo svojih otrok, a ta vzgoja naj bi bila čimbolj mnogo-

stranska. Pozimi smo se vsi skupaj, z vzgojitelji in vzgojiteljicami vred, vozili s sanmi, se sankali z gričev, ali pa smo lastnoročno kidali sneg iz ribnika. Več kakor dvajset let zapored je prihajala črez vse poletje k nam moja sestra Kuzmínskaja s svojo družino; živeli smo tedaj vesele čase, ki so se nam zdeli kakor en sam praznik. Igrali smo kroket, tenis, gledališče, kopali smo se, nabirali gobe, se vozili in hodili na izlete, se bavili z glasbo, prirejali koncerte, da preizkusimo znanje otrok in odrastlih. Igrali smo klavir, gosli in celo peli smo.

Nekega poletja se je vsa mladina ukvarjala s poljskim delom in skupaj z Levom Nikolajevičem je spravila pod streho žetev ubogim vdovam. Takrat, v šestdesetih in sedemdesetih letih, se je že čutila izpremema v njegovi notranjosti, tista težnja po preprostem, zgolj duhovnem življenju, težnja, ki ga ni več ostavila do smrti. Tedaj je bil z dušo in telesom udan pravoslavni cerkvi; cenil jo je kot neko skupnost z ljudstvom. Polagoma pa se je od nje oddaljeval, kakor dokazujejo njegovi poznejši spisi. Težko je ugotoviti, kdaj in kako se je izvršila ta izpremema v Levu Nikolajeviču. Imela sva že devet otrok, in čimbolj so doraščali, tembolj zamotana je postajala njih vzgoja. Oče se jim je vedno bolj odtuževal, ni hotel prav nič več sodelovati pri njih vzgoji, ker je smatral za škodljivo, če se vzgoja vrši po programu in dogmah.

Kaj mi je bilo storiti? Vrniti se na deželo in vse opustiti? Kaj takega ni hotel niti sam Lev Nikolajevič. Proti moji želji je kupil v Moskvi hišo, s čimer je dal našemu mestnemu življenju stalnost.

Nesporazumljenje med menoj in mojim možem ni nastalo morda od tega, da sem se jaz od njega duševno oddaljevala. On je bil, ki se je oddaljeval, toda ne v resničnem življenju, ampak samo v svojih spisih. Jaz pa nisem čutila dovolj moči, da bi sledila njegovim naukom. Najini osebni odnošaji so ostali isti, ljubila sva se kakor prej, vsaka ločitev nama je bila težka...

V meni se je vzbudilo ljubosumje, ko sem proti koncu najinega življenja morala doživeti, da se je duša mojega soproga, ki mi je bila toliko let odprta, pred menoj zaprla, a se je odprla oddaljenemu, tujemu človeku, in to za vedno in brez pravega vzroka.*)

Tri otroke nama je smrt ugrabila. Nalezla sem se od njih oslovskega kašlja in sem istočasno nevarno obolela za vnetjem rebrnice, čegar posledica je bil prezgodnji porod, ki me je spravil na rob groba.

Ali so ti dogodki tako vplivali na Leva Nikolajeviča, ali so bili kakšni drugi vzroki, vsekakor je njegovo nezadovoljstvo z življenjem in iskanje resnice zavzemalo vedno ostrejšje oblike. Iz njegove «Izpovedi» in drugih spisov je znano, da je takrat imel celo samomorilne misli, ker ni našel zadoščenja. Nisem se mogla čutiti tako srečna kakor v prejšnjih

*) Pri tem misli na Čertkova, ki se je v l. 1883. seznanil s Tolstojem.

časih, če je moj mož grozil, četudi ne odkrito, da si bo vzel življenje, kakor mi je pozneje grozil s svojim begom. Težko je bilo najti vzroke njegovega obupa in sploh vanje verjeti. Naše družinsko življenje je bilo vedno enako dobro in normalno, toda njega ni več zadovoljevalo; iskal je svojemu življenju drugi zmisel, iskal je vero v Boga, pri mislih na smrt se je zgrozil in nič ni mogel najti, kar bi ga moglo z življenjem spraviti in pomiriti. Zdaj se je pogovarjal z Bobrinskim²⁾ o Radstockovem³⁾ nauku, zdaj s knezom S. S. Urusovim⁴⁾ o pravoslavju in cerkvi, zdaj z romarji in raznoverci, pozneje z nadškofi, menihi in duhovniki, toda nihče in nič ga ni moglo umiriti. Duh zanikovanja obstoječih veroizpovedi, napredka, znanosti, umetnosti, sploh vsega, kar si je človeštvo v teku stoletij pridobilo, ta duh zanikovanja je vedno bolj nadvladoval Leva Nikolajeviča in postajal je vedno mračnejši. Bilo je, kakor da je njegov notranji pogled mogel videti samo še zlo in človeško trpljenje in da je vse veselje, dobro in lepo izginilo s tega sveta. Nisem si mogla predstaviti, kako je mogoče živeti s takimi nazori, prestrašila sem se, vznemirjala in žalostila. S svojimi devetimi otroki se vendar nisem mogla vrteti kakor vetrnica v vse mogoče duhovne smeri, v katere se je moj vedno izpremenljivi mož izgubljal. Pri njem je bilo to goreče, iskreno iskanje, pri meni bi bilo zgolj brezumno posnemanje, ki bi samo škodilo družini. Poleg tega se nisem mogla ne hotela po svojih globokih čustvih in po svojem prepričanju odreči cerkvi, v kateri sem bila že iz otroških let vajena opravljati svoje molitve. Lev Nikolajevič sam je bil v prvih dveh letih svojega iskanja najbolj pravoslaven in držal se je vseh predpisov in postov, v čemer je bila vsa družina z njim soglasna. Kdaj se je med nama razdrla notranja vez, ne vem, in bi tudi ne mogla povedati, v čem so pravzaprav obstajala nesporazumljenja.

Po zatajitvi cerkve in pravoslavja se je Lev Nikolajevič nenadoma izjavil za smotrenost in modrost Kristusovega nauka, ki je bil po njegovem mnenju nezdržljiv s cerkvenim naukom. Kar se mene tiče, ni mogel biti evangelij vzrok najinega razdora, ker ga smatram za temelj pravoslavne vere. Ko ga je Lev Nikolajevič proučil in si prizadeval po njem živeti, je začel vnovič trpeli zaradi našega takozvanega razkošnega življenja, ki ga pa jaz nisem mogla razumeti, čemu bi morala jaz izpreminjati razmere, ki jih nisem ustvarila. Če bi bila razdala vse svoje premoženje kakemu neznancu, bi padla v revščino z vsemi svojimi devetimi otroki, kako bi mogla potem delati za družino, kako bi jih bila mogla vzgajati brez vsakih sredstev?⁵⁾ Lev Nikolajevič je bil po poklicu in po

²⁾ Prometni minister Aleksej Pavlovič Bobrinski.

³⁾ Radstock je bil neki angleški pridigar iz sedemdesetih let, ki je imel v petrograjskem plemstvu velik uspeh.

⁴⁾ Sergej Semjonovič Urusov, posestnik, bližnji prijatelj Leva Nikolajeviča.

⁵⁾ Primerjaj dramo «In luč sije v temino». V osebi Marje Ivanovne je predložena Sofja Andrejevna. (Pripomba nemške prevajalke).

nagnjenju ustvarjen samo za pisanje. Saj se je večkrat odpeljal iz Moskve v Jasno, da bi tam živel v samotni, pisal in premišljeval o svojih delih. Silno težka mi je bila ločitev od njega, toda zdela se mi je nujno potrebna, toliko v dobro duševnega dela mojega soproga kakor tudi z ozirom na mir, ki ga je potreboval.

Kar se mene tiče, so me zunanji in notranji zapletljaji mojega življenja silili, da sem, čimbolj sem se starala, tem resnejše razmišljala o vprašanih našega bivanja; kakor v zgodnji mladosti sem se torej zatekla k filozofiji, k modrosti velikih mislecev, ki so živeli pred menoj. Takrat, med 1881. in 1882. letom je neki bližnji znanec in večkratni naš gost, knez Leonid Dmitrijevič Urusov, predstavil v ruščino «Misli Marka Avrelija» in nam je dal čitati to delo. Misli tega cesarskega modreca so zelo vplivale name. Pozneje mi je Urusov prinesel Senekova dela v francoskem prevodu. Sijajni slog, bogate misli tega filozofa so me tako navdušile, da sem njegove spise dvakrat prebrala. Izmed filozofičnih spisov Leva Nikolajeviča sem imela najrajši «O življenju» in s pomočjo Tastjenjeva sem delo prestavila v francoščino. Prevod mi je šel zelo težko od rok, ker sem tedaj pričakovala zadnjega otroka Vanječko.

Se dveh del se spominjam, ki mi jih je Lev Nikolajevič izročil v prepis. Bili sta dve prestavi: ena iz nemškega: «Nauk dvanajstih apostolov», ki jo je potem predelal, in drugo iz angleščine «O sekti Behaistov».

Če ima kateri mojih spisov kakšno stvarno vrednost, tedaj je to sedem debelih, nevezanih zvezkov, ki nosijo naslov: «Moje življenje»⁶⁾, v katerem je opisana dolga doba mojega življenja do 1897. Ko so mi po smrti Leva Nikolajeviča prav neopravičljivo zabranili vstop v Zgodovinski muzej v Moskvi, kjer sem imela shranjene vse listine, dnevnike, pisma, moje in mojega soproga zapisne zvezke, nisem mogla zaradi pomanjkanja snovi nadaljevati svojega dela, in tako sem izgubila tri leta svojega že itak pojemačnega življenja. In kdo bi poznal življenje Leva Tolstoja več in bolje od mene? Te papirje sem leta 1894. nesla najprej v Rjumjancev muzej; ko so ga pa prenavljali, so prišli v Zgodovinski muzej, kjer ostanejo, dokler bo sodišče odločilo o njih nadaljni usodi.⁷⁾

Poleti 1884. je Lev Nikolajevič mnogo delal na polju, po cele dneve je kosil z mužiki, in ko se je zvečer truden vrnil domov, je sedel tu in mrmral, nezadovoljen z življenjem, kakršnega je živela njegova družina, in z vsem, kar ga je mučilo in žalilo, ker je nasprotovalo njegovemu nauku. Nekaj časa je sanjal o tem, da bi vzel k sebi kako delavko, rusko

⁶⁾ Od teh so bili objavljeni spisi: «Ženitev Leva Nikolajeviča», «Moč teme» in «Obisk v Optini Pustinji».

⁷⁾ Gre se za znani spor z Aleksandro L. Tolstojevo; Sofja Andrejevna pa je še pred svojo smrtjo izročila hčerki vse rokopise brez pridržkov.

kmetico, in bi z njo skrivaj pobegnil ter bi, kakor mi je sam priznal, s skupino naseljencev začel novo življenje.

Po brezpomembnem prepiru z menoj zaradi nekih konj je končno hiše, rekoč, da gre za vedno, morda v Ameriko, in da se več ne povrne. hiše rekoč, da gre za vedno, morda v Ameriko, in da se več ne povrne. Med tem so se pri meni začeli pojavljati porodni popadki. To počenjanje mojega moža me je spravilo v obup. moje duševne in telesne muke so bile neznosne. Prosila sem Boga, naj mi pošlje smrt. Ob štirih zjutraj se je Lev Nikolajevič vrnil domov, toda ni prišel k meni, ampak je ležal spodaj v svoji delovni sobi na divan. Vkljub svojim hudim bolečinam sem hitela doli k njemu, toda bil je mračen in ni izpregovoril besede. Ob sedmih zjutraj je prišla na svet najina hči Saša. Nikoli v življenju nisem pozabila tiste strašne, jasne julijske noči!

Še enkrat je Lev Nikolajevič nameraval pobegniti, in sicer l. 1897. O tem pa ni nihče nič vedel. Napisal mi je pismo, ki so mi ga pa na njegovo željo izročili šele po njegovi smrti. Toda tudi tedaj ni šel proč.

Jeseni istega leta mi je Lev Nikolajevič izročil pooblastilo za upravo vseh premoženjskih zadev vključno tudi izdanje njegovih del. Dasi brez izkušenj in brez kopejke denarja, sem se odločno začela baviti z gospodarsko znanostjo, da bi mogla urejevati izdajo in prodajo del svojega soproga. Morala sem se ukvarjati s posestvi in z vsemi takimi zadevami. Kako težko je bilo to v tako veliki družini in brez izkušenj! Večkrat sem se morala s cenzuro boriti in v ta namen napraviti več poti v Petrograd.

Nekoč me je Lev Nikolajevič poklical v svojo delovno sobo in me prosil, naj prevzamem vse njegovo premoženje z njegovimi avtorskimi pravicami vred. Vprašala sem ga, zakaj se mu zdi to potrebno, ko sva si vendar tako blizu in je vse najina skupna last. Odgovoril mi je, da je imetje greh in noče nič imeti. — «In ti hočeš naprtiti ta greh meni, ki sem ti najbližja?» sem vzkliknila in solze so me oblile. «Nočem in ne sprejemam». Premoženjsko stanje mojega moža mi je ostalo neznano, vodila pa sem gospodarske zadeve na temelju pooblastila in šele čez več let sem dala svoje privoljenje za splošno delitev, pri kateri je on sam kot oče določil, kaj gre meni in kaj najinim otrokom. Svojim avtonomnim pravicam se je popolnoma odrekel, v okolikor je šlo tu za dela, ki so nastala po l. 1881. Za dela iz prejšnjih časov si je obdržal pravice do svoje smrti. Delitev se je izvršila l. 1891. in Jasna Poljana je pripadla meni in najmlajšemu sinu.

(Dalje prih.).

Ljubezni resnica. (Vida M.)

Kaj čitaš, dete?
 O ljubezni, mati. O tej prečudni,
 razkošni lepoti, ki vsa te prevzame,
 dušo in srce ti objame
 v neskončno sladkotrepeči okov.
 Dete, pusti to snov!
 Prezgodaj je še. Ljubezen je
 neizmerno trpljenje, duše križanje,
 nje vstajenje,
 neizbrušen še kristal.
 Mati, čemu potem Bog nam srce je dal?
 Čemu? Da ga očistimo, izkristaliziramo in
 skrbno čuvamo, da ko pride mož,
 mu sredi krvavordečih rož
 mladosti, hrepenenja
 šepetajo ustna: «moja ljubezen
 brezmejna
 te prosi, naj bodem
 Na tako ljubav, dete, pride blagoslov božjih rok. —
 mati tvojih otrok.
 Vse drugo je laž!

Ni mogoče. (Maksa Samsova.)

Ko bi se mogla v nič izpremeniti, izginiti neznano kam v brezmejnost!
 kot jutranja se megla razpuhteti, Veliko srečnejši je orel v zraku,
 izginiti v trenutne globočine, srečnejša riba v vodi je globoki!
 v višino poleteti preko orla, Teh strašnih spon potrgati ni moči;
 pogrezniti se v dno morja globine, priklenjena na revno to sem zemljo!

Kazen. (Marijana Kokaljeva.)

Sloveči pisatelj, filozof in človekoljub Tolstoj, je rekel: «V svetu, ki se sam imenuje praktičen, v svetu, ki nima za pametno to, kar je pametno, ampak to, kar je praktično — v tem svetu pustite, da si prisvajajo ljudje pravice do pokorščine in kaznovanja. Toda naš svet otrok, svet priprostitih in odkritosrčnih bitij, bi morali obvarovati hinavščine, strahovanja, zločinstva. Otrok naj bi bil prost teorije, da je maščevanje pravično, kakor hitro ga imenujemo — kazen.

Kazen vzbuja najnižje inšтинke. Otrok, ki je kaznovan, zasovraži onega, ki ga je kaznoval; one, ki se mu smeji. On trpi, sram ga je ponižanja in takrat nalaga v svojo dušo upornost, trmo, mržnjo do vzgoje, lepote in ne veruje več v pravičnost; njegov človečanski čut je ranjen. Drugi se radujejo nad njegovo nesrečo in mu jo privoščijo. Kje je tu kazen kot svetlo vzgojno sredstvo?

Tolstoj je poznal otroka in njegovo dušo, saj je bil dober oče in učitelj na jasnopoljanski šoli.

«Kazen je krivica in omalovaževanje človekovo,» meni Tolstoj, ki je s posameznim otrokom vzgajal človeštvo. Izgnal je bil palico, nekdanjega vzgojitelja, učitelja, metodo — iz šole, doma in postavil mesto nje svojo veliko ljubezen in pravičnost.

Kaznujmo malo in milo. Pravični ne moremo biti nikdar, ker ne moremo poznati otrokovega duševnega razpoloženja v trenutku, ko je zagrešil.

Vstajenje. (Aleksandra.)

Kot da bi cvetje padalo iz lin,
sladko dehti v aprilsko jutro
zvonov pobožna pesem iz daljin:
«Gospod je vstal.»

Šepeče sveža rosa ranih ur
po cvetkah travnikov in polja,
hiti škrjančev jasni vrisk v azur:
«Gospod je vstal.»

Drhtijo mlade njive tihi spev,
šuštiijo tajnostno gozdovi,
odzivlja sveže brstje jim odmev:
«Gospod je vstal.»

Po cerkvah praznični sijaj žari,
lestencev blesk in vonj kadila,
molitev tisočerih src kipi:
«Gospod je vstal.»

Ta dan na polja, v mesta in vasi
Zveličar gre in blagoslavlja — — —
Mu rdeča roža belo dlan krasi. —

Fr. Bílek: KRIŽEV POT. Deveta postaja.

Italijanski zakon o ženski volilni pravici.

(Dr. T.)

Kaj pravi zakon?

Zakon, ki daje ženi aktivno in pasivno volilno pravico (pravico voliti in biti izvoljena) pri občinskih in pokrajinskih volitvah, ali, kakor jih Italijani imenujejo, «upravnih» volitvah, ni nič drugega kot spremenjen občinski in pokrajinski zakon od 4. februarja 1915. Člen 24. tega se je do 9. decembra 1925. glasil takole:

«Ženske ne morejo biti vpisane v imenike za upravne volitve in ne morejo biti izvoljene na mesta, označena v tem zakonu.»

Po tem starem zakonu je bila torej žena izključena od upravnih volitev. Ni imela pravice ne voliti, ne biti izvoljena, ne torej aktivne in ne pasivne volilne pravice. Ta določba je bila z novim zakonom kratkomalo *odpravljena* in ženi je bila pravica, katero ji je stari zakon zanimal, pripoznana, toda le *pogojno*. V tem oziru se da novi zakon razdeliti na tri dele. Prvi del zakona določa:

Katere žene smejo voliti?

Povemo takoj, da se tu dela velika razlika med moškimi in ženskami. Dočim je predpogoj za to pravico enak za moške in ženske, to je oba morata biti italijanska državljana z državljanskimi pravicami, so drugi pogoji različni. Čeravno dosežeta moški in ženska po državljanskem zakoniku polnoletnost z 21. letom, lahko moški doseže volilno pravico pri upravnih volitvah obenem s polnoletnostjo, ženska pa tega *ne more*, kajti njej daje zakon o upravnih volitvah to pravico *še-le*, ko je *dovršila 25. leto*, oziroma ga dovrši tekom 31. maja v onem letu, ko se vrši revizija volilnih imenikov.

V drugi vrsti se pri moških za aktivno volilno pravico ne zahteva pismenost, dočim daje novi zakon nepismenim ženskam volilno pravico le v izrednih slučajih, to je: če so odlikovane v vojni, ali za civilne zasluge, ali če so matere ali pa vdove v vojni padlih vojakov. Za druge zahteva zakon ne samo pismenost, temveč — če so rojene pred letom 1894. — dokaz, da so z uspehom dovršile 3. razred ljudske šole in — če so rojene po letu 1894. — dokaz, da so z uspehom dovršile zadnji razred v svoji občini obstoječe šole, ali pa končno za oboje poseben izpit. Le v izrednih slučajih (če n. pr. izvršujejo očetovsko oblast, ali so skrbnice, ali plačajo v občini, kjer hočejo voliti, najmanj 100 lir davka), zadostuje samo pismenost.

Vidimo torej, da je zakon — in nedvomno v mnogo slučajih tudi po pravici — mnogo bolj strog za ženske kakor za moške. Le-ti imajo aktivno, in v nekaterih izrednih slučajih tudi pasivno volilno pravico, tudi če ne znajo niti čitati in pisati, dočim je pri ženskah, razen par omenjenih slučajev, toliko aktivna kolikor pasivna volilna pravica brez pismenosti, oziroma gotove izobrazbe *izključena*.

Drugi del zakona določa:

Katere ženske ne smejo voliti.

Tu prihajajo v poštev iste zapreke kakor pri moških, našteje v čl. 25. obč. in pokr. zakona, kakor: slaboumnost, navzkrižje s kazenskim zakonom radi zločinov, beračenja, pijančevanja, če kdo živi na breme ubožnic itd. K skupnim zaprekam za moške in ženske pa postaja tudi tukaj še ena posebna zapreka za ženske. Izključene so namreč od volilne pravice ženske iz javnih hiš in tem podobne.

Tretji del zakona določa:

Na katera mesta smejo biti ženske izvoljene.

Tukaj dela zakon tudi veliko razliko med moškimi in ženskami. Dočim so lahko moški izvoljeni pod gotovimi pogoji na vsa mesta, se predvideva v občinskem in pokrajinskem zakonu, da ženske *ne morejo* biti izvoljene:

- ne 1.) za župana;
- „ 2.) za predsednika pokr. odbora ali za pokraj. poslanca;
- „ 3.) za člana pokrajinskega upravnega odbora;
- „ 4.) za člana nabornega sveta; komisij za revizijo konj; za revizijo liste porotnikov, za člana pokrajinskega vodstva drž. strelskih tečajev, ne za člana gozdnega odbora.

Zakon vsebuje še nekatere druge manj važne določbe, med drugimi tudi to, da bodo ženske volile *ločeno*, v posebnih sekcijah, če jih bo vpisanih v občinski volilni imenik najmanj 50. V nasprotnem slučaju bi se veda morale voliti skupno z moškimi.

* * *

Kakor omenjeno je zakoniti rok za vpis v volilne imenike zapadel dne 8. marca. Vendar pa se sprejemajo prijave še *do 31. marca* in se bodo eventuelno tudi vzele v poštev. Rok za pritožbe proti neupravičeni izključitvi iz volilnih imenikov pa zapade 12. aprila.

Objavili smo tako le glavne obrise novega zakona, kajti natančno pojasnilo tega zakona, ki je, kakor omenjeno, le izpremenjen obč. in pokr. zakon, ni mogoče zaradi preobširnosti v eni številki našega lista. Upamo pa, da smo čitateljicam ugodile tudi s temi kratkimi vrsticami.

□□□□□□

Med nami. (Vera Albrechtova.)

Ko že med nami govore pogledi,
da bi zaklade tajne izkopali,
ko te pozove On, v poslednji uri,
ko misel se je z mislijo prelila,
ko »jaz« in »ti« sta v eno se združila,
smo vendar tujci si v človeštva sredi:
ker ločijo nas temne, težke duri,
najlepsi čari ž njimi zakopani,
a svetu niso še grobarji dani,

Gospodinjstvo kot poklic. (Maca.)

a, gospodinjstvo je poklic, in sicer težaven, skrbi poln poklic, katerega težkoče in važnosti ne priznava nihče, najmanj pa možje. To se razume samo ob sebi, to pride kar tako samo od sebe, si misli, kdor prihaja v urejeno, pospravljeno stanovanje, sede k pripravljeni mizi in je vsak dan nekaj drugega ali vsaj drugače pripravljenega. Kdo bi si mislil, s kolikimi skrbmi je sestavljen tudi najskromnejši vsakdanji obed! Saj mora osobito gospodinja srednjih slojev skrbeti, da potroši čim manj, a da zadovolji vse — včasih mnogoštevilne člane rodbine, da ustreže raznim okusom in mladim, vedno lačnim želodcem. Navadno si še mora od vsote, ki jo dobi za gospodinjstvo, odtrgati, da obleče in obuže sebe in deco, da kupi za hišo to in ono, kar se je potrgalo, porazbilo in uničilo tekom let. Kaj čuda, če računa, ko se zbudi, ko gre po cpravkih, ko obrača v mislih doma in zunaj svoj tako skromno odmerjeni denar! Mož ji da, kolikor more, ko si pridrži za svoje privatne izdatke: tobak, gostilno in kavarno. Pa delaj, žena, čudeže, on ti ne more dajati več. In mirno ter brezskrbno odpravlja mož svojo službo, svoje navadno le dopoldansko delo, dočim nima njegova žena ni ene same brezskrbne ure, ni najkrajše brezdelne dobe v vsem božjem dnevu. Kjer je gospodinja, ki se je izučila gospodinjsva pri modri in pridni materi ali v kaki praktični gospodinjski šoli, še izhajajo, če tudi z veliko težavo v teh kritičnih časih. Kjer je pa dekle stopilo v gospodinjski poklic brez vsakega praktičnega pouka, brez vsake priprave, tam je gorjè njej in njenim domačim.

Ako ni nikoli razpolagala z denarjem, kako naj si uredi izdatke, da bo dana ji vsota zadostovala za ves mesec? Ali ni v nevarnosti, da se pregreši kakor toliko in toliko gospodinj, ki začetkom meseca privoščijo sebi in svojim vsega dobrega v obilici, a jim zmanjka denarja že sredi meseca? Ako ni videla taka mlada gospodinja, n. pr. mesa nikoli drugače kot že pripravljenega, kako naj se razume pri nakupovanju? Ali je ne bo ogoljufal vsak mesar ter nevednici potisnil v roke, česar ne bi mogel nikdar izurjeni in poučeni gospodinj? Vsakdo bo gledal, da jo odpravi s slabim blagom, saj se na prvi pogled uveri o njeni neizkušenosti in nevednosti. Tudi služkinje bodo znale izkoriščati neizkušenost svoje gospodinjje ter se bodo posmehovale in norčevale iz njene nevednosti. Dekleta, ki vedó, da jim ne bo treba izvrševati težkih hišnih del, da si bodo zato lahko najele druge moči, morajo vendarle znati, kako se opravlja vsako hišno delo. Gospodinja, ki sama ne pozna dela, ga tudi ne bo znala odmerjati. Nalagala bo služkinjam danes premalo, jutri preveč ter ne bo mogla presojati njihovega dela. Vsaki, še tako bogati ženi se pa lahko zgodi, da ostane nekaj časa navezana sama nase

in da mora delati dela, katera opravlja navadno služkinja. Kako težko in mučno bo zanj, če ne zna, in kako smešna bo v svoji nespretnosti za druge! Zato skrbite, matere, da bodo smatrale vaše hčere gospodinjstvo kot važen poklic, na katerega se je treba pripravljati prav tako in celo še bolj nego na vse drugo!

* * *

Na Češkem in baje tudi drugod se poteguje ženstvo med drugim tudi za to, da bi dobivale gospodinje za svoje delo moževim dohodkom primerno plačo. Namignili so mi, da bi o tem odprla debato tudi med Slovenkami. Ne bojim se niti posmehovanja niti sovraštva našega moškega spola, da bi zagovarjala to opravičeno zahtevo, vendar je moje mnenje o tej stvari malo drugačno.

Poznam inteligentne može, ki zaupajo preudarnosti svoje žene ter polagajo svojo plačo na gotovo mesto v predal, odkoder jemlje žena za vsakdanje potrebe. Izredne stroške pretresujeta z možem skupno ter si urejata tako, da nabavita za dom, otroke in obleko od meseca do meseca zdaj to zdaj ono, po nujnejši potrebi. Žena ni v ničemur prikrajšana, ker prihaja prav tako tudi ona na vrsto s svojimi potrebami.

Videla sem tudi to lepo navado pri nekaterih priprostitih ljudeh-delavcih in silno mi je ugajalo. Tu se ni treba ženi-gospodinji potegovati za nikako plačo, saj ve, da ji mož ne more dati nič več, ona ve, kaj in koliko imata na razpolago.

Poznam pa večino inteligentnih moških, ki odpravljajo svoje žene vsakega prvega v mesecu s skrajno omējeno, določeno vsoto, ki zadostuje za samo golo hrano. Žena ne ve svoj živi dan, koliko ima prav za prav mož dohodkov. Za vsak par nogavic, za vsako vretence sukanca mora prositi posebe; čuti se ponižano in če je občutljiva, ne zahteva zase ničesar. Zamenjarska po zunanosti hodi žalostna okrog. Prav tako se godi tudi po večini v delavskih rodbinah, kjer je žena pravcati suženj brez trohice pravice, dasi se ubija z delom in skrbmi noč in dan.

Kako odpomoči takim revicam? Težko vprašanje! Ženina zahteva po plači bi spremenila že itak peklensko življenje v še hujši pekel. In vendar se mora srečnejše ženstvo potegniti za pravico svojih bednih sester. — Kako? O tem naj se oglašajo naše čitateljice!

Sanje umirajo. (Srečko Kosovel.)

Sanje umirajo — ne kot ljudje —
o, še imajo odprte oči,
o, še bije ljudem srce,
dekle, ki sem sanjal jo, še živi.

A vse se pomakne v prostranost dvoran
tvojih spominov, in hladen kip
postane, kar ljubil si sredi sanj,
in srcu okameni utrip.

Otto Weininger. (Giovanni Papini*). - Poslov. Joža Trdina.)

Če se ne motim — in motil bi se rad — nihče ni niti dahnul ob izdaji italijanskega prevoda Weiningerjeve knjige *Spol in značaj*. Sramota. Ali so naši recenzenti res tako obzirni, da nimajo poguma izpregovoriti o tem, kako kritikuje Weininger žene? Prevod je slab, in tiskovne napake so še najmanjši pogrški. Prevajalec, ne vem zakaj, ni povedal niti besede o življenju in o duševnosti nesrečnega Avstrijca, kakor da se sramuje, da je prevedel v Beatričin jezik nesrečneževe antifeministične kletve. Toda ta izgovor bi ga ne opravičil pri trdovratnih kritikih: literatura o Weiningerju je v Nemčiji zelo številna in spisi Rappaportovi, Luckeževi in Swobodovi, nam podajajo zadostne beležke o duševnosti in življenju tega nestvora, ki se je obsodil na smrt, star dvajset tri leta, potem ko je bil poslan v svet kruto mojstrsko delo.

Spol in značaj ni popolna knjiga, ni klasična razprava, ni lirčna pesnitev, temveč je resnično in pravo mojstrsko delo. Po zadnjih Nietzschejevih knjigah ni Nemčija izdala tako pomembnega teoretičnega dela, tako krutega v svojem miru, tako strasnega v svojem racionalizmu, tako boleznega v svojem lastnem upanju. Če bi ne bil naš sodobnež — z nami iste starosti — dvajsetleten dijak in če bi listine in priče ne bile povsod tako dobro znane, bi bilo težko verjeti, da je napisal tako debelo in trpko knjigo, polno novih opazovanj o človeškem življenju, prepojeno z resničnim in slavnostnim filozofskim zanosom. In vendar, letnice govore jasno.

Otto Weininger se je rodil na Dunaju dne 3. aprila leta 1880. in prva izdaja knjige *Geschlecht und Charakter* je iz leta 1902. Kot deček je kazal izredne nadarjenosti. Na vsučilišču se je bavil zlasti z vedami in filozofijo: Plato in Kant sta bila njegova bogova. Zakaj je začel razmišljati o seksualnih vprašanjih, ne vemo natanko. Za svoje diplomatsko delo je zbral najgloblje filozofske odlomke iz svoje knjige. Ko jo je nato izdal, pomnoženo z več novimi poglavji, je ugajala le globljim mislecem, ki so brez predsodkov, kakor Strindberg in Kraus. Potem ko je knjiga izšla, je šel v Italijo, kjer sta mu Rim in Sirakuza napravili večji vtis kot vsa mesta, ki jih je doslej prepotoval. V Sirakuzi je spisal večji del svoje druge in zadnje knjige: *O poslednjih stvareh*. Ko se je vrnil na Dunaj 3. oktobra leta 1903., je odšel z doma, ter najel sobico v hiši, kjer je umrl Beethoven; naslednje jutro se je usmrtil z revolverskim strelom v prsa. *«Neue Freie Presse»* je naznanila njegov samomor podlo in neumno: »Včeraj se je usmrtil O. Weininger, ki je izdal knjigo zoper žene ter je upal, da bo zato postal docent na dunajskem vsučilišču. Je pač čudno, da napiše dvajsettrileten mladenič knjigo zoper ženo!« Čudno, za dunajske časnikarje, seveda. Zakaj Weiningerjev samomor ni bil kar tako navaden samomor, ni imel tolikih človeških vzrokov, kakor jih imajo samomori, ki se dogajajo dan za dnem. Podoben je bil Mainlanderjevemu ali novejšim: Steinerjevemu, Calejevemu, Michelstaedterjevemu, bil je to nekak *«Metafizičen samomor»*, neka zavestna odpoved življenju radi duševnih razlogov. Preden je fizičen samomor, neka zavestna odpoved življenju radi duševnih razlogov. Preden je pisca.» Izbral je sebe. Zakaj? Pravi vzrok dejanja ni jasan. Ali se je bal, da se resno zalubi, potem ko je preveč globoko spoznal ženo? Ali ga je bilo strah, da bo moral radi seksualnosti preklicati krute teorije, ki jih je z bolešijo storil njegov razum? Ali je spoznal, da mu ni mogoče več živeti potem, ko je obsodil polovico človeških bitij ter dobršen del druge polovice? Ali pa so bili v njem resnično, kakor je menil sam, naagoni k slabemu, z njegovo nepopustno moralo, nasprotni? Nekaj dni preden se je ustrelil, je napisal: »Usmrtil bom samega sebe zato, da ne bom usmrtil koga drugega.»

* Giovanni Papini je eden izmed najbolj znanih sodobnih italijanskih pisateljev. Zaslavlja se s svojo knjigo *«Storia di Christo»*. Piše duhovito, škoda le, da premalo skrbno; njegovi spisi so takorekoč kar zmetani na papir. Prevod o Weiningerju je iz knjige *«Stroncature»*.

Koga drugega? Ženo, moža, idejo? Tega ne bomo izvedeli nikdar, lahko pa trdimo, da je bilo njegovo življenje čisto.

Njegova knjiga ga je v zadnjem času mučila; »Največjo muko — je rekel — je napravila knjiga meni.« In dostavil je: »Pred seboj imam tri poti: ali cilj, tako visok in tako lep, kakor ga ni dosegel še noben človek — ali samomor — ali moč.« Čutil in videl je, da ne bo zmožl doseči visokega cilja, izmed ostalih dveh pa je izbral ono pot, ki je zavisela bolj neposredno od njegove volje. Njegovo mojstrsko delo je bila tudi njegova mora.

Ne le njegova. Kdorkoli čita knjigo do konca, ne da bi ga premotila ali prepodila prostodušna znanstvena terminologija, strog kantizem ali absolutno pomanjkanje spoštovanja napram boginji — ženi, ki radi neke mešanice opolzkosti, socialnih razmer, ter dobre in slabe literature težko najde nejeverneže, se čuti, potem ko je došel do zadnjih strani **Spola in značaja**, izredno pretresenega in zmedenega.

Kakor je bilo že videti, je bil Weininger prvi, ki ga je užalostilo njegovo spoznanje. Na dnu svoje duše on ni navaden sovražnik žen, ki si oddahne s tem, da izusti nekaj pzbdljvk ali strupenih izrekov. Ko pride čitatelj **Spola in značaja** do zadnjega poglavja, najde tam, gotovo ne brez presenečenja, sledeče besede: »Ta knjiga je največje češčenje, ki je bilo sploh kdaj izkazano ženam.« Kdor to čita, ne da bi zraven mnogo mislil, bo rekel, da je ta trditev nesramnost ali sarkastična. Kdor pa je prodril bliže Weiningerjevi misli, ne tako: »Tudi napram ženam se mora mož obnašati moralno; izjavati ne sme ne seksualnosti ne ljubezni, zakaj obedve sta pripomoček za tuj cilj; skušati mora razumeti jo. Večina mož trdi teoretično, da spoštuje ženo, v praksi pa jo zaničuje tem bolj.« Kakšen greh ima mislec, ki se odkritosrčno trudi, da bi razumel, najde pa le brezbriznost in revnost namesto duše in veličine?

Menim, da bo marsikoga zanimalo izvedeti, kaj je dovedlo dunajskega samomorilca do tega, da je več ko polovici človeštva odrekel vse vrednote. V nekaj stavkih ni mogoče razložiti knjige, ki ima štiristo velikih strani, kjer je skoro v vsakem odstavku kaka nova intuicija ali sugestivno zopetno zblizanje. Kar največ zmorem, je to, da bom poizkusil naslikati ogródje in da bom izklesal iz vsebine temeljne zvrsetke. Ne moremo sicer prav natanko reči, kako so v knjigi »**Spol in značaj**« razvrščena poglavja, vendar pa jo lahko delimo v tri precej ločene dele: v uvod, ki je znanstven, biološki in psihološki, kjer je omeniti zlasti predlog o novi metodi v psihologiji — o metodi »tipov«, o karakterologiji; to je osnovni del, kjer navaja zdržema in na brezsrčen način analizó o ženi, primerjajoč jo neprenehoma s popolnim možem; morda bi rekli, da je ta del postranski, če bi ne bil tako potreben, da razumemo poglavja o genijih ter ono o Judih in o Angležih. O tem zadnjem delu ne morem govoriti ničesar, čeprav je med najlepšimi in najbolj globokimi v vsej knjigi, in o prvem bo zadostovalo le nekaj opazk.

Weininger kritikuje zlasti resnično naravno razliko med možem in ženo, ter to utemeljuje le po ynanjih in dobro vidnih znamenjih. Tako imamo torej razne stopnje med možem in ženo, skoro v vsakem možu je nekaj ženskih elementov in v vsaki ženi nekaj moških elementov.

Emancipirane žene ali one, ki hočejo biti emancipirane in ki so talentirane, predstavljajo moške značaje, so pa zopet možje, na katerih opazimo preveč ženskosti. Mož se torej imenuje ono bitje, v katerem prevladujejo moški znaki, fizični ali duševni, žena pa ono, ki ima več ženskih znakov. Torej imamo može, ki nosijo dolge lase in krila, ter žene z brkami in hlačami.

Ker je torej v bistvu nemogoče popolnoma ločiti oba spola, si pomaga Weininger na sličen način kakor Plato v svoji ideji, namreč s »tipom«. Poslužujoč se ekstremnih elementov, ki mu jih nudijo človeška bitja, napravi abstraktno dva tipa, namreč popolnega moža in popolno ženo, ki ju ne najdemo v življenju, ki pa sta lahko znan-

stven objekt, zakaj dejstva, ki ju sestavljajo, so vzeta iz življenja in jih najdemo često polarizirana v obeh nasprotnih spolih.

Potem, ko je določil to, začne Weininger meriti znamenito «sfingo brez skrivnosti»: najprej pa še pove ženam obtožbo, ki je zanje omalovažujoča — to je, da še nikdar ni žena dobro obdelala ženske psihologije, ter izvaja iz tega, da se žene ne opazujejo ali pa, da jih je sram izpovedati se. Njegovo prvo odkritje je sledeče: mož je seksualen in še nekaj — **žena pa je samo seksualna.** «Mož ima zmožnosti, da je s svojo lastno seksualnostjo v neodvisni zvezi; če hoče, ji zastavi meje ali pa ji pusti, da svobodno izbruhne, lahko jo zanika ali pa jo podpira; lahko je Don Juan ali pa svetnik: treba mu je le izbrati.» Ženi pa ni mogoče izbirati: seksualnost jo prevzema popolnoma. Iz teh temeljnih nasprotij tipičnih nosilcev obeh spolov izvaja več ali manj direktno sto dejstev, ki si jih ne upam ponoviti s svojimi besedami. Zato bom le navajal — opozarjam pa, da so posamezni stavki izvršetki sodb in teorij in ne morda brce ali brutalni izbruhi brez motivacij.

«Misliti in čutiti pomeni pri ženi eno in isto, pri možu pa to vedno lahko ločimo. — Od genijalnosti... je žena absolutno izključena. — Kjer se je treba držati stroge forme, niso žene proizvedle še nikdar ničesar, ne v glasbi, ne v arhitekturi, ne v plastiki, ne filozofiji. — Pobožnost in čednost sta izrecno moški. — Strah pred smrtjo imajo žene in moške, a le med slednjimi najdemo željo po nesmrtnosti. — Žena ni logična — žena je amoralna. — Bitju kakor ženi, ki nima logičnega in etičnega čutenja, je nespametno, da bi mu prisodili dušo... Popolna žena ne pozna nekega «jaza» — osebnosti in individualnosti; razumen «jaz» in duša, volja in razumen značaj pomenita isto, in to ima edino le mož, ženi manjka popolnoma.»

Žene ne znajo miselno delati in presoјati; če store kaj dobrega na znanstvenem polju, se imajo zahvaliti le možu. «Mnogo bolj ko *cherchez la femme* o možu, velja o ženi *cherchez l'homme*.» Žene ne znajo niti govoriti. «Imajo pač dar govora, a govoriti ne znajo. Žena se zabava, besediči, a govoriti ne zna. Najnevarnejša pa je, kadar molči, zakaj s tem pogosto premoti moža, ki si je v svesti, da ne govoriti pomeni često tudi molk.» Ženam primanjkuje tako popolnoma duša, da ne morejo biti niti hudobne.

«Ne trdim, da je žena hudobna ali nemoralna, nasprotno, tega niti ne zmore; ona je le amoralna.» Weininger gre še celo tako daleč, da zanika žensko sramežljivost: in res, žene so rade nedekoletirane ter se razkrivajo med seboj brez pomislekov. «Žena, ki nima sramežljivosti, je morda videti sramežljiva, ker v njej sploh ni sramežljivosti, ki bi jo bilo možno žaliti.» Filozof nadaljuje: žene nimajo časti, temveč same telesno ničemurnost. «Ženska ničemurnost obstoji v vednem obziru do drugih; žene ne živie drugače kot v mislih na druge.» Žena hoče, da je lepa, ljubljena, zavidana. «Moža pa je sram, da ga kdo ljubi, ker meni, da dobi s tem nekaj v dar, da je pasiven, vezan; nasprotno pa: dati, biti delaven in svoboden. On tudi ve, da ni vreden ljubezni... Žena pa se ponaša s tem, da je ljubljena, baha se pred drugimi, da bi jo zavidale.

Žena je nesocijalna in rodbina sploh je nesocijalna. «Načn goljufije je mnogo bolj razvit pri ženah kakor pri možeh.» Še več: «Kdor nima značaja, tudi nima prepričanja, zato je žena lahkoverna, manjka ji kritičen duh in protestantizma sploh ne razume.» Žena nima resnične osebnosti, zato je opaziti le pri ženah znamenite slučaje individuov z več osebnostmi. «Popolna žena je deljiva... agregat je in zato nedružabna.» Gotovo ni res, kar pravijo salonski psihologi, namreč, da je žena sfinga. «Mož je mnogo bolj zagoneten, neprimeroma bolj kompliciran.»

Weininger se tu ne ustavi; pri popolni ženi razločuje on dva nadvladujoča tipa, mater in prostitutko, ter ju sestavlja in raztelesuje drugo za drugo s kruto temeljitostjo, ki je podobna cinizmu. V nekem drugem poglavju razpravlja o Platonovem problemu: kaj je ljubezen. Njegova razlaga o mozevi ljubezni do žene je vse preje kot banalna. Po njegovem sta ljubezen in poželjenje temeljito ločena. Kdor ženo pozei, je ne ljubi. V resničnosti ni druge ljubezni kot je platonična. Mož ljubi v ljubezni samega sebe ter

skuša projicirati na lepo bitje to, kar se mu zdi duševno vredno ljubezni, to, česar sam nima. »Ljubezen je najgloblji izraz, ki je močnejši od volje, stremeči po višini... v njej se pokaže kakor nikjer drugod na svetu resnično bistvo človeka, ki je obsojen, da niha med duhom in telesom, med seksualnostjo in moralno, to je med božanstvom in živalsko surovostjo... Ljubiti pomeni nakopičiti na gotovo bitje vse to, kar bi bil človek rad sam, kar pa ne more nikdar biti, tako da mu potem bitje predstavlja njegov ideal.» Toda v nobenem možu, tem manj ženi, ne najdemo udejstvene popolnosti, zato so vse ljubezni nesrečne. In ljubezen sploh je nizkotna in sramotna; zakaj mož si predstavlja popolnost dovršeno v neki drugi osebi, namesto da bi jo skušal uresničiti sam v sebi; tako se često moti in goljufa, ljubkovan od seksualnosti, odvrčajoč se od resnega dviganja lastne osebnosti. Zato je ljubezen docela nemoralna — često postane celo zlobna, divja, zločinska — in to ne vsled vzrokov, ki si jih ljudje navadno mislijo.

Kakšno je torej bistvo žene in kakšna je njena naloga po tako krutih zanikanjih? Weiningerjev odgovor je še strožji od vseh ostalih: bistvo žene je vedno nekako posredovalno, pa bodisi, da se ona sama tega zaveda, ali ne. Njena vodilna naloga je, da pospešuje zase ali za druge, z mislijo ali z dejanjem telesno združenje. Njena prvotna pasivnost, njena seksualnost in brezosebnost se izražajo v njenem stalnem in izrednem značaju. Tako kruto in le v temeljnih stvkih izražena, vzbuja ta vodilna misel nekaj odpor; če pa čitamo opazovanja avstrijskega filozofa prav natančno, kako opisuje žensko življenje z raznih vidikov, in če pomislimo, da ne govori tega o resničnih bitjih, temveč o ekstremnih modelih, o idealih, ki si jih je sam storil, tedaj se blaži telesno presenečenje, s katerim sicer vržemo knjigo v roke kakemu rožnatemu ali sinjemu madrigalistu.

Nikdar ne smemo pozabiti, ko čitamo to strašno knjigo, da Weininger zatrjuje in ponavlja, da nimamo ne popolnih mož ne popolnih žen, da je v vsakem možu nekaj ženskega in v vsaki ženi nekaj moškega. Tudi ne smemo pozabiti, da spaja on v tipu popolnega moža vse one lastnosti, ki jih najde najbolj povdarjene v višjih možeh, v genijih — to so osebnost, zavednost, spomin, ustvarjajoča sila — in ker izvaja iz tega konsekvenco, zanika te lastnosti nasprotnemu bitju, ki ga on precej svojevoljno imenuje popolno ženo, ki je mnogo bolj slična res živečim ženam kakor pa genijem. Po tem predgovoru in teh pojasnilih je Weiningerjevo stališče videti bolj jasno in bolj razumljivo. Če je v vsakem možu nekaj žene in če je v dosti možeh mnogo ženskega, potem veljajo vse kritike o ženi največ možem — in nasprotno. Poleg moških žen in ženskih mož moramo, kakor piše Weininger, omeniti še Jude, ki so nasprotja popolnemu možu, in Angleže, ki so zelo podobni Judom, potem hudodelce in tako dalje. Če napravimo izvleček, lahko vidimo, da pomeni Weiningerjeva moralna in metafizična sovražnost zoper čeno globoko nezadovoljnost z večino človeštva, ne oziraje se na spol. Od svojega preganstva izvzame le genije, velike poete, velike filozofe, velike svetnike. V primer z njimi je skoro vsak navaden mož žena. Zato, po mojem mnenju, Weiningerjevo delo ni naperjeno zoper ženo, temveč zoper človeštvo sploh, izjema so le nekateri možje, ki so radi svoje silne veličine vzvišeni nad spoli in nad navadnim človeštvom.

«Podomače občevanje zakoncev mora povečati zaupanje, ne sme pa zmanjšati spoštovanja in ljubezni. Prostaške duše pa delajo ravno nasprotno: čim več časa žive skupaj, tem manj se spoštujejo in razumejo.» (Tommaseo.) Taka družina gotovo ni vzgojna šola za otroke. Uboga družina! Nesrečni otroci! Krščanski mož, občuj s svojo ženo vedno s spoštovanjem in ljubeznijo, potem te bo spoštovala tudi ona in vsi, ki so okrog tebe. Nikoli, niti v šali ne rabi zaničljivih besed! — (Iz tržaško-koperskega pastirskega lista.)

IZVESTJA

PO ŽENSKEM SVETU.

Vpisovanje žen v volivne imenike
v Italiji.

Poročale smo že, da je italijanska vlada deloma izpolnila obljubo, katero je dal Mussolini pred dvema letoma mednarodnemu ženskemu zborovanju v Rimu. Po novem zakonu so namreč dobile italijanske državljanke volivno pravico. Voliti bomo smele pa le pri občinskih in pokrajinskih volitvah, državnozbornih so nam še zabranjene. Žene bodo pa tudi lahko izvoljene na nekatera mesta v občinskih zastopih. Na drugem mestu objavljamo natančnejša pojasnila o tem novem zakonu.

Zadnji dan februarja t. l. so časopisi nenadoma objavili županski poziv, naj se vse volivne upravičenke vpišejo v volivni imenik, in sicer je bil čas za to od 1. do 8. marca. Nepričakovano je prišel ta poziv in rok je bil silno kratek. Italijansko ženstvo se doslej ni mnogo zanimalo za feministični pokret, in vest, da je bil sprejet ta volivni zakon, ni našla mnogo navdušenja. Kar nekako neopazeno je prešla preko običajnih časopisnih beležk.

Kolikor nam je doslej znan izid vpisovanja v volivne imenike, ni bilo posebnega uspeha. V Trstu so se takoj prve dni marca osnovali volivni odbori, ki so prirejali propagandne shode, širili ulične lepake in otvorili urade, kjer so odbornice posredovale in pomagale ženam pri sestavljanju in opremljanju volivnih prijav. Tudi Slovenke so si v naglici osnovali tak odbor, ki sicer ni mogel imeti tako obširnega delokroga in takih sredstev kot italijanski, a je vendar dosegel precejšen uspeh. Splošno pa so ugovarile Italijanke in tudi me, da je bilo veliko več zanimanja med nižjim slojem, dočim je došlo iz srednjih in višjih krogov le malo prijav. Značilno je tudi dejstvo, da ni politično dnevno časopisje pokazalo nikakega zanimanja za stvar, in da je z omalovaževanjem ali celo z ironijo beležilo urdni poziv in morebitna poročila o poteku vpisovanja.

Vpisovanje samo je bilo združeno s precejšnjimi težkočami. Malokatera je imela krstni list pri roki, še redkejše so bile one, ki so imele na razpolago šolsko

izpričevalo. Marsikatera bi se bila prijavila, a jo je strašila misel na izpit; nekatere so se bale upisati, ker so se mahoma videle v vrvežu umazanega političnega boja... Vobče je sleherni slučaj pričal, kako nepoučeno in nepripravljeno je ženstvo za to novo državljansko nalogo.

Skoro lahko rečemo, da se je naša žena še najprva zavedla, kajti uradno poročilo pravi, da je do zadnjega dne v predpisanem roku (8. marca) prišlo na tržaški magistrat 500 prijav, med temi 477 iz urada slovenskega volivnega odbora. Prefekt je takoj podaljšal rok za vpisovanje do konca marca in naslednje dni so prinesli italijanski volivni uradi še nad 3000 prijav. Istočasno pa poročajo, da se je prijavilo v Milanu, ki šteje tri in polkrat več prebivalcev kot Trst, le 5000 volivk. Če pomislimo, da predstavlja Milan najživahnejšo kulturno in gospodarsko točko Italije in ima vendar tako malo feminističnega zavednega ženstva, pač ne moremo pričakovati iz drugih mest večjih števil. Morda se bodo Tržačanke še najbolj odlikovale.

Žene v Italijanski akademiji. V Italiji ustanavljajo po zgledu Francoske akademije »Italijansko akademijo«. Časopisi že ugibljejo, kateri učenjaki in književniki bodo prvi sprejeli to visoko odlikovanje. Nekateri listi so celo otvorili javno vprašanje: a) More li Akademija sprejeti tudi ženske članice? b) Katere Italijanke naj bodo prve sprejete v Akademijo? Z malimi izjemami so vsi odgovori za sprejem ženskih članic. Med prvimi pa imenujejo Ado Negri, Margerito Sarfatti, Grazijo Deleddo in Flavijo Steno.

Italijanska pisateljica Margerita Sarfatti je prejela odlikovanje Častne legije. Sarfattijevo prištejavo med najboljše in najmarljivejšje pisateljice v Italiji. Je urednica razširjenega lista »Popolo d'Italia« ter ravnateljica revije »Gerarchia«. Poleg leposlovja piše tudi izvrstne kritike in časopisne članke.

»Splošno žensko društvo« v Ljubljani je imelo 28. februarja t. l. svoj redni občni zbor. Glavni društveni program za minulo leto je bilo pripravljavalno delo za razstavo »Slovenska žena«, ki se bo vršila od 26. junija do 6. julija t. l. na veleseimu v Ljubljani. Razstava pokaže, kaj in koliko je delovala Slovenka v slovenskem slovstvu, v znanosti, žurnalistiki, v upodabljanju in gledali-

ski umetnosti, v glasbi in plesu; kaj je storila kot dobrotnica naroda, kot prosvetna in narodna delavka, kako se je kvalificirala kot obrtnica in trgovka. — 17. junija m. l. je društvo sodelovalo pri prireditvi pomembnega ženskega shoda proti morebitnemu razširjenju sedanjega srbskega zakona glede prava tudi na sloven. pokrajine. Proti uvedbi davka na telesno delo je poslalo resolucijo fin. ministrstvu in sloven. poslanecem. Odbor je v tekočem društvenem letu dokončal dobrotelno akcijo za ljubljansko javno žensko bolnišnico in je s pohištvom in instrumenti docela opremil ambulanco, kjer dobe siromašne žene brezplačno zdravniško pomoč. Dalje je priredil ciklus desetih javnih predavanj »O negi dojenčeka«. Društvena javna knjižnica šteje okoli 5000 knjig. Na predlog M. Govekarjeve priredi novi odbor v jeseni in pozimi ciklus predavanj pod naslovom »Žena«. Predavajo naj samo žene o ženi v preteklosti in sedanjosti pri nas in drugod.

Kako se igralka jokajo na odru. Navadno pravijo, da je dober igralec oni, ki se zna tako živeti v svojo vlogo, da predstavlja radost in žalost odrske osebe tako živo, kakor bi bili ti občutki resnična njegova doživetja. V resnici pa se igralci ne trudijo, kako bi se sami živeli v pisateljevega junaka, nego si le prizadevajo in študirajo, kako bi najbolj resnično in učinkovito podali občutek, katerega fingirajo. Posebno težko je igralcu privabiti si solze v oči in najtežje je to filmski igralki, ki mora za pripravljane poedinih slik točiti solze, ne da bi imela prej priliko, da bi se vtopila v zahtevano bol. Umetnice so si pomagale na razne načine: duhale so čebulo ali njihale tobak, lica so si mazale z vazelinom; marsikatera igralka se je po cele ure zapirala v kabinet in se poglabljala v najtemnejše dogodke svojega življenja, da bi mogla stopiti na oder v predpisanem tužnem razpoloženju. In ure so minevale, življenje je bilo premeleto, a solza le ni hotela na lice.

Tako je bilo seveda v začetku kinematografske umetnosti; danes pa so napredovali tudi v tem in igralka so spoznale, da je autosugestija še najuspešnejše sredstvo za prisiljeni jok.

Svetovne umetnice: Diana Karenne, Norma Talmadge in Mary Pickford si lahko tako silno domišljujejo jok, da jim pridejo solze, kadarkoli hočejo. Nekatere igralka lahko ravnatelj sam spravi v plač. Toda najuspešnejše sredstvo, ki se vedno bolj razširja, je glasba. Slavna Poljakinja Pola Negri zaplače takoj, čim zasliši zvoke narodne poljske pesmi »Poslednji vzdihljaji«. Ko je zapustila moža in dom ter je šla v Berlin, je slišala to pesem iz neke male obmejne gostilne; tako jo je ganila, da je po-

tem z njeno pomočjo ustvarila kinematografsko vlogo »Madame Dubarry».

Skladatelja Massenet in Bizet imata na vesti mnogo ženskih solz... brez boleti. Pri ljubljeni severni skladatelj vpliva na znamenito rusko igralko Nazimovo. Plesi Ervinga Berlina, skrajno modernega ameriškega glasbenika, imajo tako moč, da ganejo lepoticco Maë Murray do obupnih solz.

Modernim umetnikom se odpira novo potrebno polje: glasba naj sega v srce tako globoko in s tako silo, da mora poslušalec plakati.

Kako si žena ohrani možovo ljubezen. V nekem nemškem krožku so predlagali, naj se podeli nagrada tisti ženi, ki bo znala najboljšo odgovoriti na vprašanje:

Kateri način je najboljši, da si žena ohrani ljubezen svojega moža?

Pa so prihajali najrazličnejši odgovori drug za drugim:

— Ljubezen? — Ljubezen se ohrani z ljubeznijo.

— Ljubezen se ohrani s tem, da se vzbudi v možu ljubosumnost.

— Ljubezen si ohrani žena takrat, ko streže možu v boleznih.

— Ljubezen si ohrani ona žena, ki prenaša njegove napake in slabosti.

— Ljubezen si ohrani žena, ki zna zapreti eno oko — — če ni drugače, tudi obe!

— Ljubezen si ohrani ona žena, ki se zanima za moževe posle.

— Ljubezen si ohrani žena, ki rodi možu vsako leto sina.

Nagrado pa je dobila neka odločna »Frau«, ki je slovesno izjavila: »Um die Liebe des Mannes zu erhalten, muss man das Tier gut ernähren! (Da ohraniš ljubezen moža, je treba »živino« dobro hraniti!)

Amerikanke. Svetovno znano ameriško kinematografsko igralko Mary Pickford so pred kratkim imenovali za ravnateljico neke velike severoameriške banke.

V častni dvorani njujorske univerze so postavili dva nova ženska kipa; tako je sedaj tam 9 slavnih žena, katerih spomin časti vsučiliški zavod. Zadnja dva kipa predstavljata Henrieto Beecher Stowe, pisateljico znane »Stric Tomove koče«, in Šarloto Cushman, veliko dramsko umetnico.

Kraljice v republiki. Grška republika ima kar štiri se žive kraljice, ki so sicer izgubile prestol, a jih znani almanah iz Gothe vendar šteje med kraljice:

Kraljica Olga, velika kneginja ruska, žena grškega kralja Jurija I., je vdova od l. 1913.

Kraljica Zofija, sestra zadnjega nemškega cesarja in žena grškega kralja Konstantina, je vdova od l. 1921.

Marija Mayos, morganatična žena grškega kralja Aleksandra, umrlega vsled ugriza opice, je vdova od l. 1923.

Kraljica Elizabeta, princezinja rumunska, se je pred dvema letoma poročila z odstavljenim kraljem Jurijem II.

Poleg teh ima Grška še peto kraljico — kraljico dolarsko. To je princezinja Ksenija, ki se je pred tremi leti poročila z nekim ameriškim milijardarjem in je edina grška kraljica, ki živi res v kraljevskem sijaju.

Priseljevanje žen v Ujedinjene države. Znano je, da dovoli ameriška vlada vsaki evropski državi določeno število oseb, ki se smejo vsako leto naseliti na njeno ozemlje. To število — kvota — pa je jako nizko z ozirom na število prebivalstva, katero bi se rado izselilo, in osebe, ki hočejo potovati v Ameriko, morajo véasih po več let čakati, predno pridejo v kvoto. Njujorski poslanec Bloon je vložil pred meseci v državnem zboru zakonski predlog za olajšanje izseljeniške odredbe. Zahteval je, naj se dovoli naselitev v Ameriko vsem onim evropskim ženskam, ki se obvežejo, da bodo služile kot služkinje vsaj 3 leta. To število naj bi bilo neomejeno.

MATERINSTVO.

Otroška posteljica. Vsako dete mora imeti lastno posteljico, nikoli naj dva otroka ne ležita skupno. Ako pa kdaj nanese potreba, da morata spati v isti postelji, tedaj naj dobi vsak svojo blazino, rjuho in odejo. Če tudi to ni mogoče, potem naj mati skrbi, da bosta obrnjena drug ob drugega, in da se ne pokrijeta preko glave. Sploh naj se nikdo nikoli ne pokriva črez usta, da lahko vdihava čist zrak. Pod odejo se telo kolikor toliko poti, kar kvari zrak. Pa tudi hlapi, ki jih človek sam izdihava, vsebujejo pokvarjen, škodljiv zrak. Sicer pa se je treba ravnati po pravilu: po noči bodi do vrata dobro pokrit — pozimi namreč — a glavo imej vedno na hladnem, nos in usta na prostem.

Otroška posteljica naj ne bo nikoli v materini postelji. Ponekod imajo matere novorojenčka prve dni pri sebi, da se ni treba materi predaleč sklanjati pri dojenju, in da je otroku bolj toplo. Dete bi nikoli ne smelo ležati pri materi, najmanj pa prve dneve po porodu, ko se materino telo samo še čisti in se tudi vsled onemoglosti ne more dovolj umivati in preoblačiti. Ako iz kakega važnega vzroka ne morejo napraviti dojenčku posteljice poleg materine postelje in res ni druge pomoči, nego da mora dete ležati poleg matere, tedaj je treba dati otroku vsaj lastno žimnico (cuhico), ki naj bo položena tako, da leži dete višje od matere. Imeti mora seveda svoje rjuhice in odejico ter ne sme imeti nič skupnega z materjo in se je ne sme nikjer dotikati. Mati pa mora paziti, da nima glave preblizu otroku in da nikoli ne diha vanj.

Najpripravnejša posteljica za novorojenčka je košara, nekateri imajo kar dva stola skupaj postavljena. Pri nekem delavcu sem pa videla, kako je napravil za tisti čas preprosto ograjico okoli kratke široke klopi; ko je bil otrok večji, je pa 2 klopi z naslonjalom zbil in posteljnjak je bil prav pripraven.

Kako naj bo poslana otroška posteljica? Spodaj naj ima žimnico ali mehko slamnico (lepo in drobno razcepljeno koruzno ličkanje). Nato se pogrne nepremočljivo platno, ali debela, zložena plahta, ki vsrkava vodo, da se postelja ne premoči.

Preko platna položi pod rjuhico še kako slabo debelo plenčico, ki vpije nekaj mokrote, da ne leži dete kar v luži, če se ne zbudi o pravem času, da bi ga mati previla. Blazinica pod glavo naj bo prav nizka ali je pa sploh treba ni. Dete leži najbolj ravno, ako ima glavico kar na žimnici. Novorojenček mora biti dobro pokrit, seveda le do vratka. Po zimi naj ima pernico.

Za večjo deco je najpripravnejša železna, belo lakirana ali pa medena posteljica. Lesene niso priporočljive, ker se v njih rada zaredi polazen.

Kje naj stoji posteljica? Njeno mesto naj bo tako, da ne bo gledal otrok naravnost v okna in tudi ne med vrati in oknom, ker je tam vedno prepih. Splošen strah pred prepihom je skoro vedno neutemeljen ali vsaj pretiran, kajti prepih nikakor ni tako škodljiv, kakor dokazujejo ljudje, ali dete je treba le varovati.

P.

HIGIJENA.

O **negovanju las** pišejo neprestano, a vsak svetuje svoje.

Francoski zdravnik dr. Guelpa je že pred desetimi leti napisal v «Revue» članek o laseh, pleši in prezgodnji osivelosti. Na podlagi svojih izkušenj in poizkušenj je učenjak dožgal, da razna antiseptična umivanja kakor tudi različne vode za lase, ki vsebujejo alkohol, pospešujejo osivelost, izpadanje las in plešo. Ker si moške česče umivajo glavo nego ženske, osive prej. Ker si ženske redkeje umivajo glavo, obdrži njihova koža in lasje svojo masčobno, ki je neobhodno potrebna za raščo in ohranitev las. Navadno osivi možem kmalu za lasmi tudi brada, ki je vendar vsaj 20 let mlajša. Francoski zdravnik meni, da je to zato, ker se brada umiva z milom vsaj po enkrat na dan. Prav tako je znano, da osive obrvi najprej iz istega vzroka.

Doktor Guelpa odsvetuje skoraj vsako antiseptično umivanje las ter priporoča, naj se lasje ohranijo mastni in naj se koža na glavi masira.

Maca.

Ne pihaj v vroče jedi! Marsikatera kuharica ima slabo navado, da pihava v mleko ali kavo,

če ji hoče izkipeči. Še slabšo navado pa imajo matere, ki pihajo v žlico jedi, katero dajejo otrokom. Nobena ne pomisli, kako je to lahko škodljivo. Kadar namreč pihamo, izdihavamo sapo, ki nam prihaja iz ust. V tej sapi so pa bolezenski bacili, to so male, nevidne glivice, ki povzročajo bolezni. Baci pridejo v hrano, po njej v otrokova usta in želodec ter okužijo njegovo telo, da zboli. Ni treba, da je oseba, ki pihajo, bolna. Saj je znano, da ima vsak človek bacile, le da je nekateri tako močan, da se ga ne more bolezen lotiti. Vendar pa njegovi bacili lahko okužijo drugo osebo. Še bolj pa je seveda pihanje nevarno pri bolnem človeku. — Stare mamice so imele še hujšo navado: žličko jedi ali kruha, katerega so mislile dati otroku, so najprej dale sebi v usta, zgrizle in pomešale s svojo slino in potem dale otroku!!

Izobražen človek ne pihajo niti lastne jedi; kdor si pri mizi pihajo prevročo juho, kaže, da ne pozna vseh pravil olike. Če je juha ali kava prevročja, jo smeš kvečjemu počasi malo premešati z žlico.

Vsaka gospodinja ve, kako rado ji izkipi mleko, pa kar nehoti zapihajo, ko ga hoče rešiti. Nekatere celo smetano odpihajo, namesto da bi jo z žličko odstranile, kadar nočejo, da se odlije z mlekom. Vse te navade je treba odpraviti; to zahtevata higijena in olike. In kuharica, ki neče verovati v škodljivost in nevarnost pihanja, naj tega ne dela vsaj zato, ker ni dostojno. Pazi naj, da ne pihajo vpričo gosta, kajti s tem njemu zagnjusi jed, sebe pa pokaže v luči nevednosti in neolike.

Vroče jedi lahko silno škodijo želodcu, pa tudi zobem. Ker nas jed v ustih peče, je ne prežvečimo dobro, nego jo hitro povžijemo. Pri tem se hrana ne pomeša dovolj s slino, zato je ne more želodec dobro prebaviti. Čim več sline pride namreč s hrano v želodec, tem lažje jo želodec predela in pripravi za prehod v črevo, odkoder gre potem v kri in meso. Vroča jed pa tudi opeče želodčne stene; saj včasih prav čutimo, ko povžijemo vročo jed in nas zapeče v želodcu. Značilno je, da imajo vsi tisti, ki jih boli želodec, tako radi vroče jedi. S to navado so si namreč nakopali želodčno bolezen, ki se večkrat razvije celo v raka.

Kadar je človek v nevarnosti, da se zaduši s tem, da se mu je kaj ustavilo v grlu, naj se močno prime za nos, s tem se prisili, da diha skozi usta. Ko se drži za nos, naj mirno in globoko diha. S tem je nevarnost odstranjena.

Slava.

GOSPODINJSTVO.

Za sprejemnico ali takozvani salon uporabljaj vedno le najmanjšo sobo, dočim imej za spalnico vedno le največjo in najsvet-

lejšo izbo. Tu prebijemo tretjino svojega življenja, zato mora biti v njej mnogo svetlobe in mnogo zraka.

Zaresljiv in najcenejši vremenski prerok je jelkin češarek, ki naj se obesi na suhem prostoru. Pred lepim, suhim vremenom odpre svoje luske, dočim jih pred slabim in deževnim vremenom zapre. Navadno se to dogaja po 24 ur prej.

Sadno drevje potrebuje toliko mokrote, kakor malokatera druga rastlina. Da sadje predčasno odpada, je večinoma vzrok pomajkanje vode. Kadar je premalo dežja, se mora sadno drevje zalivati.

Kožuhovino očistiš prav lepo na sledeči način: V vodi kuhaj navadno milo toliko časa, da se raztopi. Raztopino precedi skozi prt. Ko je napol ohlajena, pomakaj vanjo kožuhovino in vselej prav rahlo ožmi. Prav tako pomakaj v kapnico ali dežnico. Kožuhovino posuši na zraku, potresi jo z zdrobljenim škrobom, potem jo pa še izkrtaj in izpraši z lahkim jermenom.

Blato iz obleke se odpravi tako: najprej pustimo, da se blato popolnoma posuši; nato ga izmencamo in temeljito izkrtatačimo iz blaga. Potem prerežemo surov krompir čez pol in dobro drgnemo z njim po blagu. Tako izgine madež popolnoma in blago je čisto.

Slava.

KUHINJA.

Cenen ocvirkov štrudelj. Naredi vlečeno testo iz moke, enega beljaka in slane mlačne vode. Ko se testo počije, vzemi škodcelo smetane in jo razmaži po razvlečenem testu in bolj na redko potresi z ocvirki. Ako se zalije štrudelj, preden se da v peč, z mlekom, je mehak in okusen.

Dobri keksi. Pripravi $\frac{3}{4}$ kg moke, $\frac{1}{4}$ kg masla in masti, lahko zmešano, $\frac{1}{4}$ kg sladkorja, 5 celih jajec, 1 pecivni prašek, 1 vaniljin zavitek, malo limonove lupine. To dobro pregeti, zvaljaj in zreži. Ako si želiš lepših, pomaži jih z raztepenim jajcem in potresi s sesekljanimi orehi.

I. L.

Dober kolač. Raztepi 4 rumenjake ter jim primešaj toliko surovega masla, kolikor tehtajo 4 cela jajca, isto težo sladkorne sipe ter ravno toliko presejane moke. Iz beljakov napravi sneg, katerega zmešaj z navedeno zmesjo. Namaži nato pekač z maslom ter razmaži vse testo enakomerno. Po vrhu deni razpolovljene češplje (v zimskem času suhe) ali kako drugo času primerno sadje, katero dobro posuješ s sladkorno sipo. Nato deni kolač v peč. Ko je pečeno, razreži pecivo v podolgate rezine, katere razvrstiš na primeren podstavek ter jih še dobro posuješ s sladkorjem.

—a—

Poipeton. $\frac{1}{2}$ kg lepega mesa (govejega ali telečjega) ter 5—10 dkg slanine sesekljaj

na drobno. Namoči v mleku 1—2 koščeka kruha (približno 1 žemljo) ter ga dobro zmečkaj. V ponvici razcvrta na maslu sesekljano čebulo in sesekljane peteršilja ter primešaj k mesu. Osoli, nekoliko opoprjaj, prideni sesekljane majarona, nekoliko nastrganega muškatovega oreha, 1 ali 2 dobro strta stroka česnika in 2 jajci ter vse skupaj dobro premešaj. Zvrni zmes na ploč, katerega si prej dobro posula z moko, vmešaj zmesi nekoliko moke ter jo izobliči v veliko klobaso. V podolgastem modlu razbeli žlico masla in masti ter položi vanje pripravljeno klobaso in speci v pečici, ako imaš stedilnik, ako ne, pa na ognjišču v pokriti posodi. Z žlico ali zajemalko polivaj klobaso od časa do časa z zabelo in ko je na spodnji strani rumeno, obrni na drugo stran. Ko je na obeh straneh lepo rumeno, vzemi polagoma z dvema lopaticama ali širokima nožema ven iz zabele. V to deni 1 žlico moke ter $\frac{1}{2}$ na drobno sesekljane čebule, da se zarumeni. Zalij to z juho ali vodo, v kateri si raztopila žličico paradiznikove mežge, nekoliko osoli in opoprjaj ter nastrgaj nekaj muškatovega oreha. Deni na to »polpeton« zopet notri, da se še nekoliko pokuha v tej omaki, potem ga vzemi zopet ven ter ga položi na podolgast krožnik in polij z omako, nareži ga na kose, ki pa ostanejo skupaj. K polpetonu serviraj makarone ali druge testenine.

—a—

IZ NAŠE SKRINJE.

Makedonski običaji.

(Nadaljevanje.)

Krst.

Osmi dan navadno dete krstijo. Boter, v pravoslavju kum, je vedno oni, kateri je poročil stariše novorojenca. On odločuje za vse otroke, kateri se rode iz tega zakona. On jim daje in izbira imena. Obično dajo detetu ime umrle babice ali deda, večkrat da kum svoje ime; četudi starišem ni po volji, se vendar pokore kumovi odloki. Kum ali kumica je vedno samo ena oseba. Kumica je ona, katera je bila materi kot nevesti družica na svatbi. Ako je kum odsoten, je treba njega vprašati, ko ga predlaga za svojega namestnika in kdo lahko nese otroka h krstu. Strog običaj je, da pošlje kum, ako je odsoten, krstno svečo, katera mora biti iz čistega voska, in platno, katero služi novorojencem za krstno obleko in pokrivač. Še pred nedavnim časom je moralo biti platno domače in okrašeno z domačo vezeninom (zlati in srebrni vez), ki je ravno v južni Makedoniji jako razširjen in je bil še pred 20 leti na vrhuncu umetnosti. Novorojenčevo ime je do končanega krsta kumova tajnost. To priliko izrabijo otroci od osem do devet let, na-

tepejo se v cerkev in takoj, ko čujejo ime deteta, tekmujejo med seboj, kdo bo prvi pritekel povedat ime materi in ostalim na dom. Najbolji brzopetec, kateremu se posreči prehiteti vse ostale, dobi v dar nogavice; ako je dekletce, dobi šemijo (ruta za na glavo). Po končanem obredu odnesejo dete domov. Mati in oče obdarujeta kuma z domačimi nogavicami, z žepnimi robci. Ako je kumica, dobi svilenno vezeno šamijo in nekoliko žepnih robčičev. V ožjem rodbinskem krogu se po krstu pogoste in napijajo na zdravje deteta in starišev.

Biti »venčani kum« znači v Makedoniji biti velik prijatelj in član rodbine. Ako se to prijateljstvo pomoti ter se med tem rodi dete v zakonu, s katerim je kum sprt, ga preko vsega povabijo za botra (tu se večkrat pozabljajo spori in jeza). Odbije li povabilo, tedaj si je nakopal smrtne sovražnike, kajti iskati drugega kuma znači za Makedonca največjo nesrečo in žalitev. Zgodilo se je celo, da je neka babica takega užaljenega vnuka šla v cerkev s prižgano svečo, preklinjajoč kuma, naj mu od kolena vse pomre in naj nima nikdar sreče.

Štirideseti dan po porodu gre žena v spremstvu babice v cerkev. S prižgano svečo moli svečenik nad njo molitev hvaležnosti Bogu, nakar da svečo materi in ta hvali Boga, ker jo je blagoslovil, da je postala mati. Iz cerkve gre obiskat najprej svojo mater ter ostane tu na kosilu. Vso pot jo spremlja žena, katera je bila pri njej kot babica. Žena ne sme iz hiše štirideset dni, ker je nečista, po vodo pa še celo ne. Po štiridesetih dneh sname trak sebi in detetu ter počne normalno življenje. Često se detetu prišije na kapico po eden ali več zobov kakih domačih živali, strok česna in preluknjano srebrno ali zlato paro (star turški denar). Zobje čuvajo dete pred urokom, česen pred glistami, denar pa je okras otroku.

Nezakonskih otrok Makedonija skoraj ne pozna. Že sama misel na to zgrozi moje pripovedovalke, simpatično in inteligentno staro ženico. Na vprašanje: da li je sploh bil tak slučaj, mi je odgovorila, da odkar ona pomni, se v njenem mestu nikdar ni to zgodilo. Pač pomnijo o kaki vdovi ali ženi malo vroče krvi, dekletom se pa kaj takega ni nikoli zgodilo. Če pa je tudi bilo, se nezakonski otrok ni smel roditi; zato so skrbele razne ciganke, katere so opravljale — pa še sedaj opravljajo — poleg gledanja na dlan tudi razne druge nečiste posle. Za turške dobe je mogla mati tudi roditi in zadaviti dete, ker se ni nihče za to brigal. Samo za časa turško-srbsko-bolgarskih vojsk se je čulo za nekoliko takih slučajev. Še to se ni moglo reči z gotovostjo in se je samo sodilo. Vse javne žene se rekrutirajo iz vdov in tujih propadlih žen, a deklet je malo med njimi.

Svatba.

Makedonci se ženijo jako rano, tako n. pr. se dekleta (udajo) poročijo že s petnajstim letom ali pa še prej. Fantje se ženijo od 17. do 20. leta. Po selih se ženijo že s 14. letom, moški in ženske, ako tako zahteva potreba pri gospodarstvu. V najnovejšem času pa se dogaja to vedno bolj poredko. Sedaj se dekleta poročajo od sedemnajstega leta, moški od dvajsetega leta dalje, zlasti po trgih in manjih mestih.

Selo, to je makedonska vas, se še sedaj drži starih običajev, kar je do gotove meje zelo dobro za moralo in tudi za pravilno zdravo spolno življenje. Kakor povsod, kjer je tradicija in star običaj, da je gospodar reditelj privatnega življenja, tako se tudi v Makedoniji ženi sin ali hči največkrat po želji starišev, katera vedno odgovarja ekonomskem vprašanju družine. Napačno pa bi bilo misliti, da je pri tem najvažnejša zadeva denar — denar ali posestvo. (Kar je na žalost pri nas običaj). V Makedoniji gledajo v prvi vrsti na zdrav rod (zdravo pokoljenje), na pridnost dekleta ali fanta, na ugled itd. Dekle v splošnem k hiši ne prinese denarja. Vsa njena bala je ena ali dve skrinji domačega platna, ena ali dve domači pernici, nekoliko nogavic ter robcev za na glavo. Kmečka nevesta ima še grablje, kuhalnico, petelina in kokoš. Skrinjo podeduje bogata nevesta po materi, večkrat je ta komad bisser rezbarske umetnosti. Danes se vidijo večinoma navadne skrinje, okrašene z medeno pločevino. Razen srajc, svojih in za moža, prinese nevesta k hiši tudi čilim (preprogi), katera služi za odejo; po navadi je domače delo, tkano iz domače volne v lepo sestavljenih barvah.

V okolici Bitolja in Prilipa kmetije nevesto takorekoč kupijo; kupnina se ravna po premoženjskem stanju družine, katera jo hoče: od 10 do 20 napoleonov (1 napoleon po današnji valuti 220 Din.)

Da bi se fant in dekle prej domenila ali celo ljubila — Bog ne daj tega. Ako kaže fant za kako dekle posebne simpatije ter lahko računa na ugoden odgovor, pošlje kako oddaljeno sorodnico, da prej poizve, kako mislijo v dekletovi hiši. Ako sluti, da bi privolili, pošlje provodedjiko (ženo, katera snubi). Ta poizve pri dekletu, bi li bila zadovoljna vzeti takega in takega, od take in take hiše (hvale ne manjka). Po dolgih ovinkih ji šele pove koga. Ako je dekle zadovoljno, se začne pri stariših. Mesto prevodedjike gre sedaj moški od ženinove strani. Dekletovi stariši se obično branijo, češ da je dekle mlado in neprivrženo. (Večinoma radi forme). Ko jim dobro pretipa obisti, začne previdno izpraševati, ako bi bilo taka in taka prilika, bi

li oni dali dekle. Ako dajo dovoljen odgovor, se odpravi takoj na fantov dom sporočiti, kar je izvedel. Sedaj šele pride na vrsto prava snubitev ali proševina. Ženinov oče vzame bodočega kuma s seboj. Ker je že poprej sporočil na nevestin dom, kdaj pride, pričakuje snuboke nevestin oče in starejši brat. Sedaj se določi vse: dan svatbe in deveri; dekle je izprošeno (zaročeno). Na nevestinem domu takoj pripravi malo gostijo, na kateri nikdar ne manjka ciganske muzike. Po oddaljenih vaseh pa z bobnom objavijo zaroko. Po nekoliko dneh pošlje ženin nevesti prstan ali najčesteje zlat dukat. Za dekle pravijo: «Svršena je» (zaročena), za fanta: «Svrši se» (zaročen je). Kakor fant za dekle, tako tudi dekle s svoje strani lahko od daleč poizve, da li bi jo vzel oni, katerega ljubi, in nemalokrat se res zgodi tako. Pri tem pa mora dekle silno previdno postopati in zvito napeljati. Ako bi jo namreč fant odbil in bi se zvedelo, bi se potem težko še mogla.

Nekoliko dni pred poroko si obe družini, kateri mislita stopiti v sorodstvo, druga drugi pomagata pri poljskih in hišnih delih. Sedaj fant lahko govori z dekletom v pričo brata, sestre ali matere. Na samem pa Bog varuj! Za svatbo preskrbi ženin dva pobratima, dva devera, od kojih eden je vedno starejši oženjen človek. Tega izbere vedno ženinov oče. Mlajšega devera izbere ženin sam. Uloga starejšega devera ali starega svata je kaj delikatna. On posveti mladi par v zakonske tajnosti spolnega življenja. Po Makedoniji je stari svat ali starejši dever navadno ena in ista oseba, pri izjemnih slučajih dve. Kum, starejši in mlajši dever so kakor priče pri poroki. Vsak ima svojo vlogo. Stari svat ali kum je običajno zaposlen pri nevesti, dokler deveri svečano brijejo ženina. Britje traja cel večer pred poročnim dnem in je združeno z veseljem fantov, kateri se poslavljajo od svojega druga (tovariša). Najprej ga brije mali dever, potem starejši dever, poslednji kum, ta ga popolnoma obrije. Nato se umije, drugi dan takoj po poroki povzije nevesta požirek te vode, kar znači, da bo vedno pokorna možu. (Običaj okoli Prilipa in Bitolja). Po končanem britju deveri sezujejo ženinu nogavice in opanke, vse to zavijejo v culo, katere vrže starejši dever trlikrat preko ženinove glave. («Moški si bil, moški ostaneš v starem in novem stanus»). Nato se ženin okoplje. Pri nevesti se zbere ta večer dekleta iz cele vasi, ter med petjem in ranjenjem češjejo in lišpajo nevesto. Pred polnočjo gre nevesta v spremstvu tovarišic, bratov in sester ali matere poslednjikrat po vodo. Pred hišo se uvrsti svečana povorka (procesija z godci na čelu, ter odpeljejo dekle k reki ali studencu po vodo.

Tu nevesta poslednjič zajame vodo za svoj dom, nakar se vsi vračajo, prepevajoč razne narodne pesmi. Tudi nevesta se mora ta večer okopati, nato se pa začne oblečanje. Ženin se ne obleče, dokler mu nevesta ne pošlje vsega perila: srajco, spodnje hlače, nogavice, rutico itd. Skupno s tem pošlje še podarek (dar) tašči in tastu, (svekrvi in sivekru). Dar za taščo sestoji iz ene srajce, nogavic in šamije, tast pa dobi žepno rutico, nogavice in tobak. Vse to nosi nevestin brat ali sorodnik. Ženin pošlje nevesti čevlje, po vaseh opanke, ki morajo biti kolikor mogoče lepe. Kakor sem že rekla, oblečejo nevesto dekleta.

Ko je vse to dodelano, se gredo kum in deveri domov preobleč. Nato gredo godci z nevestinim bratom ali očetom najprej po starega svata ali kuma ter ga odpeljejo na nevestin dom. Od tod gredo po starejšega devera, potem po mlajšega ter oba privedejo v spremstvu fantov in sorodnikov na dom ženinov. Tako so okoli polдне zbrani vsi svatje s strani ženina na njegovem domu, z nevestine na njenem domu. Pri bogatih imajo na obeh straneh svoje godce, ki spremljajo vsak svojo stran svatov. Pri vsaki svatbi, naj bo na selu ali v malem trgu, ima človek vtis, kot bi se ženilo celo selo oziroma trg. Še posebno dopoldne. Kadar se svatje zbirajo v cerkev, gre vsaka partija zase. Pred odhodom v cerkev vlada na nevestinem domu prava žalost, mlada se poslavlja od matere, očeta, bratov in sester itd. Ob tej priliki pojo dekleta svatovsko pesem: »Poslavljaš se od rodne ti majke, od oca in bratov, od milih sestra. Kako hočeš tujo mater imenovati majka moja, klicati oče moj, tuje sestre imeti za mile sestre, tuje brate za svoje brate?!»

Na dvorišču čakajo godci in prepevajo dekleta. Tedaj vzame kum nevesto pod roko in kadar trikrat prestopi prag z desno nogo (da gre srečno od hiše), jo odpeljejo k bratu. Onadva jo vzameta v sredino ter popeljeta na čelu povorke. Za njimi gredo sorodniki, bližnji in daljni, ter dekleta iz cele vasi. Nvestina obleka je po vaseh vedno narodna noša: iz belega platna, bogato okrašena z vezeninom ob dolnjem robu, okoli rokavov, na ramenih in prsih. Šamija, katera ji danes pokriva celo glavo, je od najfinejšega domačega platna z resami, ravno tako bogato vezena. Povrhu šamije imajo ponekod še svež venec iz poljskih in domačih rož. Okoli vratu in pasa nosi dekle ali nevesta cel niz srebrnih ali zlatih par, povrhu bele obleke nosi nevesta črn baržunast ali suknen jelek (telovnik), vezzen z zlatimi ali imitiranimi biseri. Uhani so iz turških zlatih lir ali so starega dela, večinoma zelo veliki. Slično so oblečena tudi vsa dekleta na svatbi. Ženin je ravno tako v narodni noši; ima snežno belo srajco iz domačega platna z vezeninom rokavi in prsi

ter z rdečim pasom, ki je širok pol metra in nekoliko metrov dolg ter omotan preko črnih hlač iz domače volne (bele). Hlače so odzidalj ozke, zapete s črnimi gumbi ter se širijo proti pasu. Telovnik je črn, obrobjen s črno svilenom progo. Pokrivalo je podobno črnogorskim čepicam, samo malo širje in višje je. Za pasom nosi ženin svilen ali platnen robec, kateri je na vogalih vezzen z drobnim zlatim in srebrnim okrasom. Ženin ga vtakne za pas vedno tako, da se vidijo vsi vogali. To je običajno sestrin dar. Deveri, kum in stari svat so ozaljšani z belimi brisačami (peškiri), ravno tako vezeni na obeh straneh.

Ako morajo iti po nevesto v drugo vas, so vozovi, konji ali osli in mule okinčani z bršljanom in cvetjem, a konji z belim peškrom. V cerkvi združita kum in starejši dever mladi par ter ga odpeljeta pred oltar. Predno vzame ženin nevesto za roko, ga nien brat poljubi in reče (ako ni brat, oče ali sorodnik): »Dali smo ti najboljše, najlepše iz hiše«, nato ga udari po desnem in levem licu ter mu zopet reče: »Ako pozabiš, da smo sedaj ena rodovina, te to čaka«, nakar se znova poljubi in brat sune sestro na ženino stran. Ako so novoporočenci vsak iz svoje vasi, se mnogokrat šele tu prvič vidijo. Običaj je, da se nevesta brani pustiti bratovo roko, a jo dever nagovarja, slikajoč ji vse sladkosti zakonskega življenja. Po solzah in vzdihih se oklene roke bodočega moža. Združeni svatje zapojejo pesem: »Kakor se črešnja in trta od korenine sadi in presadi, da obrodi sladek sad, tako se vzame tudi dekle ter presadi v drugo zemljo, da oplemeniteno rodi zdrav in krepak rod.«

V tem pride pop (duhovnik), nakar se začne poročni obred (venčanje). Dever in kum prižgeta sveče ter dasta eno njej, drugo njemu. Svečo dobi tudi mlajši dever in stari svat. Na nevestini strani stoji kum ali stari svat, na ženinovi starejši in mlajši dever. Med časom poročnega obreda posilnie kum mladi par z ovsom in slaščicami (znači ploden in srečen zakon). Ko je izrečen usodepoln »da« ter ponjeta čašo vina, se končavajo zadnje formalnosti. Ženinovi svatje vzamejo nevesto v svojo sredo, kum in starejši dever jo peljeta na čelu povorke v novi dom.

Mara Hucova.
Dalje prih.)

Popravek. Na str. 112. se je v pesmi »Ljubezni resnica« vrinila tiskovna pomota: druga in tretja vrsta od spodaj sta namreč zamenjani. Konec pesmi naj se torej glasi:

te prosi, naj bodem
mali tvojih otrok.

Na tako ljubav, dete, pride blagoslov
božjih rok. —

Vse drugo je laž!

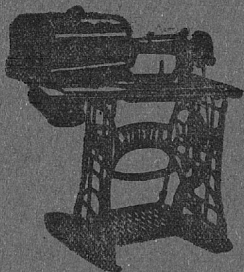
Čitate! Važno za vsakogar!
POMEN „JUHAN“
 za prehrano in zdravje.

Ze dolgo se splošno občuti potrebnost in pomanjkanje mogočno krepčilnega pripomočka v prehrani človeka. Napornosti sedanjega življenja ne zadošča več navadna hrana, ki slabega pač nasili, moči mu pa ne daje. Redilni ekstrakt „JUHAN“ omogoča z malim stroškom dobro, zdravo in izdatno se hraniti. - Za strošek manj kot 1 dinar na dan dobavi „JUHAN“ telesu toliko redilne vrednosti iz zlatih beljakovin, mesnih in rastlinskih, da postane s tem pripomočkom najpriprostejša hrana izdatna in slastna. - „JUHAN“ krepi ljudi prebavo in preganja hladne slabosti. - „JUHAN“ se uživa na način, da se vlije v navadno juho ali sian krop ali v prikuhe. Mesni juhi dá nepopisno okusnost in redilnost, brez mesa pa napravi iz kropla izvrstno pravo juho.

„JUHAN“ je oživljajoča in brez primere zdrava hrana. Stori človeka dobro razpoloženega, rejenega in močnega.

Za slabotne otroke, bolehnice, medle in nervozne ljudi pa je „JUHAN“ naravnost čudodelna hrana. - „JUHAN“ se dobi v vseh boljših prodajalnah živih.

Glavna prodaja: Ljubljana, Gradišče 13

15-letno jamstvo

ima le šivalni stroj „STOEWER“, katerega lahko z enostavnim premikom rabite za šivanje ali vezenje (stopanje). V različnih opre-
mah (pogrezljiv, v omarici itd.), za rodbinsko rabo,
šivilje in krojače. — Dobite le pri

LUD. BARAGA, Ljubljana
 Šelemburgova ulica 6, I. nadst.

Dame pozor!

Naznanjam, da sem otvoril

moderni damski salon

Izvršujem moderno striženje las à la garçonne (Bubikopf),
ondulacije marscel, pranje s shamping-om, barvanje in mani-
kuro. - Postrežba točna in čedna. - Poseben vhod.

Za obilen obisk se priporoča

LUDOVIK ZOTTER, brivec in vlasoljar, GORICA, Piazza della Vittoria
 (Travnik) šte. 17.

Peštnina plačana v gotovini.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski retošk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jaičji konjak in Crema marsala ter raznovratni likerji.

Gospodinje! Obrnite se zaupno v trgovino jesvin, kolonjal, vin likerjev V ULICI GIULIA 29. Postrežba točna. — Priporoča se udani **VEKOSLAV PLESNIČAR.**

UNDERWOOD

PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši! Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlaku in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehla četrtino i stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršuje isto delo. — Zakleivate ponudbo s ceniki. Plačilne olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

 Za vsako sprejemno ceno
prodajam kiobuke, slamnike ter vse potrebščine za modistke
MINKA HORVAT, modistka, LJUBLJANA,
Dalmatinova ulica 10/II.

UMETNIŠKI ZAVOD ZA ROČNO VEZENJE
MILENA ZOR-JEŽEK

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 7 III.

VSE VRSTE BELO IN PISANO VEZENJE.
FILET - KLEPTANJE, MONOGRAMI, AŽURIRANJE. - ZASTORI
POSTELJNI PRTI. — LASTNI ATELJE ZA RISANJE ŠABLON.
CENE ZMERNE. — POSTREŽBA TOČNA.

ZOBOZDRAVNIK

DR D. SARDOČ

Specijalist za ustne in zobne bolezni, perfekte na danajski bližini

Ima svoj ambulatorij
v **TRSTU, Via M. R. Imbriani, št. 16/1**
(Frej via S. Giovanni)